

KA BUIT PYNDONKAM U LESLIE HARDINGE PDE HA KA NOBEL U MOO-İONG

Dr. Ailynti Nongbri

IQAC

Dr. F. Shantongor
Coordinator IQAC
Shillong College

Regards
Dr. F. Shantongor
11/06/19

**KA BUIT PYNDONKAM U LESLIE HARDINGE
PDE HA KA NOBEL U MOO-İONG**

First Edition : 2019

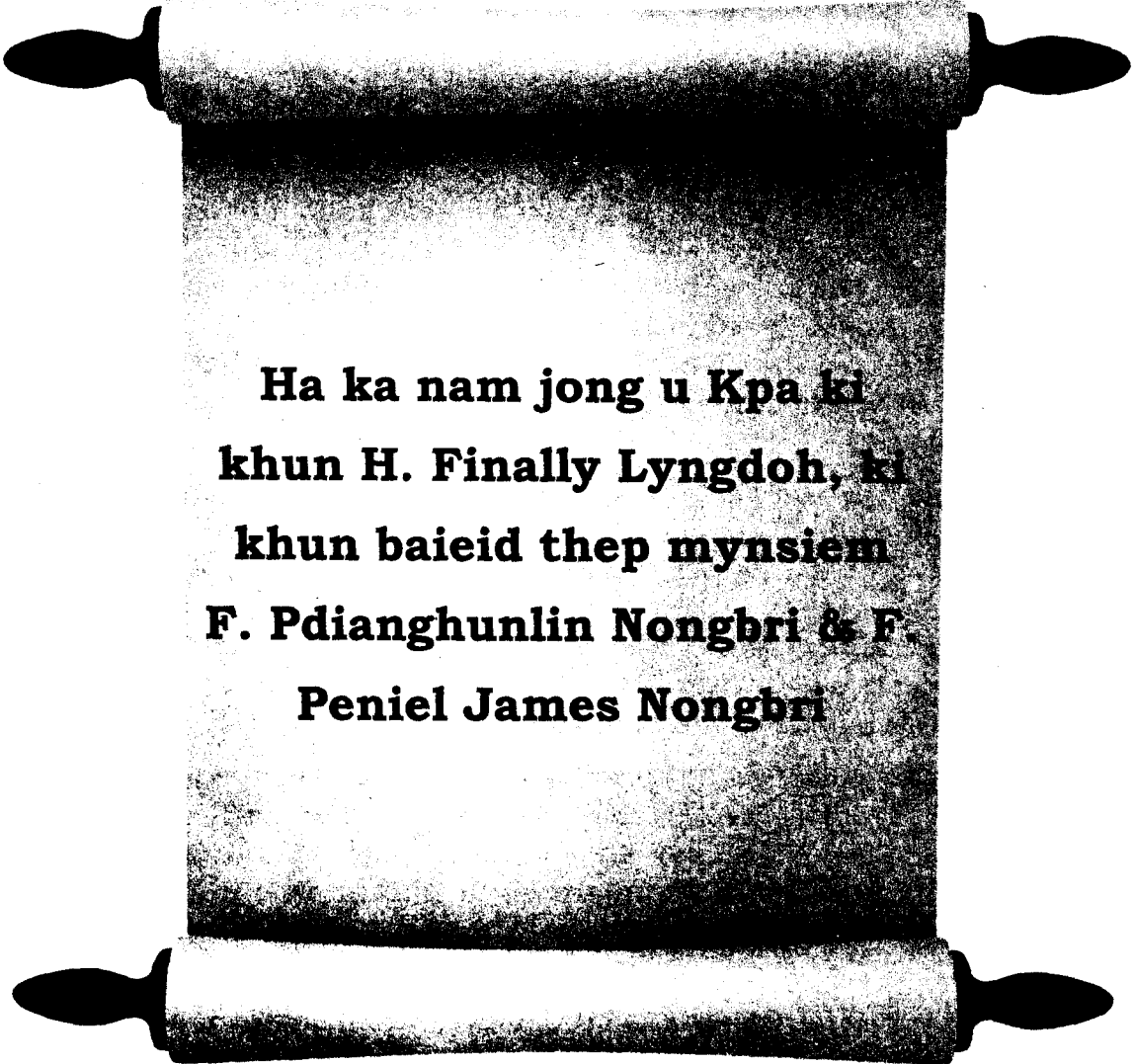
Published by : Ri Khasi Book Agency, Motphran, Shillong

Co-Published by : Eastern Panorama Offset,
R.P.G. Complex, 2nd Floor, Keating Road,
Shillong-793001
Ph. : 0364 2504885

ISBN 978-93-88129-07-7

© 2019 by Dr. A. Nongbri

₹ 60/-

A black and white image of a scroll with text. The scroll is unrolled, showing a central rectangular area with text. The ends of the scroll are rolled up into loops. The text is in a bold, sans-serif font.

**Ha ka nam jong u Kpa ki
khun H. Finally Lyngdoh, ki
khun baieid thep mynsiem
F. Pdianghunlin Nongbri & F.
Peniel James Nongbri**

**"SHALOM HILL"
BAÑIUN UPPER SHILLONG
SOHRA ROAD
793009**

SHIKHAM SHA PHI KI NONGPULE

Ki jingmut jingpyrkhat ki her ha ki saw lyer ban pynshong syngngeit ne ban pharia, ban bet ne ban pyrkhat tang ka ioh myntoi. Ha ka por ba dang lung ka jingnang jingtip sngew kumba la kynjoh ia ki kynjang, pynban kat nang iaïd nang btuit jan poi ban ka khyllipmat lap ka syier haba iohi ia ka lyhuh ba dum synña, dei hangne keiñ na ka kti ba tlot bor, ka khohsiew ba smiej bad ka jabieng kaba kaba sohkyrdot, nga ong em, ym dei ban hun tang ha ka malade, ha i bor barit nga sdang ban ktait bad ban pashat lem ia ki symboh jingtip.

Nga sngew kitram kum ka nonghikai haba nga pyndep ia ka jingtrei tang ha ki saw kynroh, na ka por sha ka por i Kong Badap i ju kyntu ban thoh eiei, markhmat te sngew ba ka dei ka kam kaba shisha, hynrei ha lyndet pat sngewthamula; kawei ka kyntien kaba i ju khlei haba i ong-Ngam ngeit haba phi la trei bad hikai katta ba phim don eiei ban thoh, ki teaching materials ki la dei lypa ki symboh pyrkhat. Shisha, ki pud sawdong ki long kiba iar. Ban hikai bad ban bet ia u symbai u rnai kam long ka kam kaba suk, hato shikham ka ja ka lah mo ban pynkdang shirta, nga ong em.

Hapdeng ka jingsyngit jong ka por khyndiat eh lah ban ktait ia ki phang ha ka lyngkha baiar jong ka litereshor, bunsien shu sahnud, la shu pynhun jubor, hynrei ki khwuiñ ba jylliew ka syrtap pyrkhat sngew pynban ba pynsepei ia ki jingtip, ka jingkhim mynsiem haleh lah ban ong ne ioh dei tang ka kwah tapmat. Dei hangne keiñ ba nga puson bad shim ia ki synjam na ka bynta uba bun ba lang, na ka jingshai kin nang kham shai namar kin lap ia ka dur ksai ba kham sei lung.

Kumta nga sei madan ia kane ka kot kat kum ki jingshem kum ka nongpule ha ka lyngkha jong ka litereshor, ar pat kum ka riewwad bniah bad khadduh kum ka nonghikai. Khlem pep kaba kum kane ka jait jingtrei kan iarap ia ki samla pule khamtam eh ia kito ki riew wadbniah kiba thrang bad angnud ban suh khlieh sha ki thwei ba kham jylliew.

Ngam lah khlem da pynpaw ia ka jingsngew nguh ia kito kiba ju ai mynsiem bad kyntu ia nga na ka por sha ka por ban sei madan ha ka dur jong ki jingthoh kum i Kong Badaplin War, ki Nonghikai kiba ju iatrei lang ia ka kam, u Babu Kolanjunes Diengdoh uba la kloï ban pyni bad kdew lem ha ki khep kiba khim bad kyrkieh. Ka jingsngew nguh ka long ruh ia u Babu Hector Marweiñ uba la kloï ban shim lem ia ka lyngkor haba nga la tyrwa wat hapdeng ka jingbym koit bym khiah pynban ki jingwit jong ka met kim shym long pat ki mawjynthut.

Ka jingsngew nguh ka long ruh ia u Babu Teibor Warjri uba la kloi ban iarap ha ka bynta ka sla jong ka kot ha ka jingdro dur.

Ka jingkhublei ba kyrpangeh ka long ia u Bah Desmond Kharmawphlang namar haba nga la ia kynduh ha ka 30tarik Kyllalyngkot, 2019 hapdeng ka por ba lyngkot bad haba nga la ia thuh ia ka jingthmu u la kloi ban ai katto katne ki jingtip shaphang u nongthoh, shuh shuh u la ai mynsiem ryngkat bad ka jingtyrwa khlem da tyngkai lem ia ka por bakordor na ka bynta ban pynpeit bad pule ia ka manuscript. Ki symboh pyrkhat kiba u la pashat ki la kylla long ki dak ki shin ba snah bad ki umpohliw ba shngiam ban bsa bad ai um ia ki lyngkha ba tyrkhong.

Hangne nga sngewthuh ban lur ia ka lyngkha, ban bet ia u symbai bad ban theh syep theh syar, sngew kum ba ka kut lad kan wan, hynrei ym ju kyrduh briew kiba kyrshan kyrbah hapdeng umsaw umsian.

Dated :

(Ailynti Nongbri)

‘TIEN LAMPHRANG

Ka nobel ka dei kawei na ki jaid litereshor kaba dang pynthymmai ialade man la ka sngi namar kam pat long satia kaba la pura. Na kane ka daw ka long kaei kaei kaba jwat ban shna thiori shaphang ka nobel. Ka nobel ka long ka jingthaw bad jingmih jong ka juk thymmai wat ha ka histori jong ka pyrthei bad namar kata ka don ka jingiaidei kaba jan bhabad kane ka juk ha ka rukom kaba jylliew. Ha ka jingiaid shaphrang jong ka litereshor, ka nobel ka long kata ka puron-lam khmat bad ia ki sakhi satar jong kane, lah ban iohi na ki nuksa litereshor kiba na kylleng ka pyrthei. Kawei na ki snap ka nobel kaba pyniajan ia ki nongpule bad ka, ka long ha ka rukom ba ka nobel ka sei madan bad pynshynna dur ia ka “mynta” ym ia ka “mynnor” lyngba ka ‘tien kren kaba pher shisyndon na ka ‘tien kren ka drama ne poitri.

Kane ka jingtrei jong i Dr. Ailynti Nongbri , ka pynshisha bad ngin dang iohi ia ka jingjam shaphrang jong ka nobel ha kane ka juk kaba pruid dak da ki jingjia bad ki kam ki jam kiba yn pynlong ia ki nongthoh ba kin sei shuh shuh ia ki jingtrei na ka thwei ka jingmutdur bad pynriewspah bad ai snap thymmai ia ka nobel Khasi.

Kane ka jingtrei lah ban ong da ka baskhem ka dei kawei na kiba duna ha ka ktien Khasi kaba siang lynti ia shikhum ki thiori kiba donkam shibun ban sngewthuh ia ka dor jong ka nobel ha ka litereshor jong ngi.

Prof. Desmond Kharmawphlang
HOD,
Department of Folkloristics
NEHU

JINGKDEW

Shi kham sha phi ki nongpule

Tien Lamphrang

ki Lynnong:	Sla
LYNNONG - 1	1-3
Halor ka Jingim, Jingtrei bad Buit - thaw u Leslie Hardinge Pde	
LYNNONG - 2	4-9
Ka Buit Pyndonkam ha ka Plot	
LYNNONG - 3	10-24
Ka Buit Pyndonkam ha ki Tyngshop-Puron	
LYNNONG - 4	25-26
Ka Buit - Ìathuh (Narrative Art)	
LYNNONG - 5	27-29
Ki Jaka Bad Ki Por Jong Ki Jingjia	
LYNNONG - 6	30-33
Kiwei Pat Ki Buit-thaw	
LYNNONG - 7	34-48
Ki Phang Pdeng	
LYNNONG - 8	49-51
Jingpynkut	
Ki Thymmei & Par Jingtip	52

LYNNONG - 1

Halor ka Jingim, Jingtrei bad Buit - thaw u Leslie Hardinge Pde

U Bah Leslie Hardinge Pde u long u khun jong i Kong Mary Pde bad i Bah Lytan Niangti (bam kwai ha Dwar U Blei). La kha ĩa u L.H.Pde ha ka shnong Mawngap ha ka 13tarik u ĩaĭong, 1938 bad u la khlad na ka pyrthei ha ka 16tarik Kyllalyngkot, 2018.

U L.H.Pde u wan na ka longĭing longsem badon baem, u la ĩoh ka lad ban leit skul naduh ba u dang rit, u la pyndep ĩa ka Klas 'B' na Presbyterian L.P. School, Mawngap ha u snem 1946, nangta ha u snem uba bud u la kynriah skul noh sha Marbisu L.P.School, hynrei ha u juh hi u snem u la bteng noh ha Savio L.P.School, Laitumkhrah, Shillong kaba long ruh ka tnat jong ks St. Anthony's High School, ym tip kaei kaba la ban khia, hynrei u nongthoh hi u shu ong ba dei na ki daw bym lah kiar bad ki don katto katne ki jingeh ba u ĩakynduh kumta u la hap sangeh noh ĩa ka jingpule. Hadpeng ki jingeh kiba bun u la pyrshang biang ĩa ki lad ki lynti ban ĩoh bteng biang ĩa ka jingpule, kumta da ka jingtrei shitom u la bteng biang ĩa ka jingpule ha ka skul miet kaba long ha kajuh hi ka skul, u la pyndep ĩa ka klas ba shiphew (matric) kum u 'private candidate', ka long kaei kaei kaba sngew ĩoh mynsiem na une u khraw pyrkhath, ki jingeh kim shym la kylla long ki diengpyngkiang ha ka thong jong u, u la lah ban pyndep haduh ka kyrdan 'Bachelor of Arts' ha u snem 1962 na ka Gauhati University hadien shisnem shiteng ba u la pyndep ĩa ka jingkyntiew kurim.

Haba phai sha ka jinglong khynnah jong u L.H.Pde u long uba sngewtynnat ĩa ka rwai ka siaw, ka put ka tem, u long uba tbit ban ĩathuh khana biria, u ju smat bha ban ĩashim bynta ha ki jingialehkai drama, u long uwei na ki nongĭashim bynta ha ka kynhun rwai jong ka Balang Katholik, Laitumkhrah. U L.H.Pde um shym long tang u nongshim bynta ha ki jingĭalehkai tamasa, hynrei u la long ruh u nongthoh uba tbit ĩa ki jingĭalehkai drama ha ryndan la ki long kiba lyngkot ne ba jrong. Kum u samla u long u dkhoh ba shit rhem jong ka Catholic Union. U la rung sha ka kam kum u clerk ha ka ophis jong ka Community Development Department ha u snem 1964 bad ha u juh u snem u la pass ĩa ka exam 'Assam Civil Service'.

Kum u khynnah samla u L.H.Pde u long ruh uba don shibun ki paralok kiba ĩa juh ĩa jem bad kiba sngewtynnat ha ka rukom im rukom trei, hynrei ym don uwei ruh na ki u ban kham pawkhmat, ha ka jingĭadei lok dei jor u long uba kloī ban ai jingĭarap la ka long ha kano kano ka liang khlem da ĩiew shiliang khmat bad u leh ruh kat kum ka jingkot bor.

Haba phai sha une u rangbah kum u nongthoh nobel Khasi u la long shisha uba pawkhmat, u long uba kylluid mynsiem bad um ju buhrieh eiei ruh em ia kaba u don ha mynsiem, u sei blar ia ki jingiohi bad u pyllait phar ha ka dur ki jingthoh jong u. Ka nobel Khasi ka la nang speh, khie im, san irat bad nangkiew shaphrang na kawei ka juk sha kawei ka juk, lah ruh ban iohi bad shem ba ki nongthoh Khasi ki la nang roi nang par ha ka liang jong ka thoh ka tar.

U L.H.Pde u la sdang kum u nongthoh nyngkong ha ka nobel naduh u snem 1969. Ha ka juk kaba mynta lah ban ong ba u L.H.Pde u la kylla long uwei na ki nongthoh nobel ba paw khmat bha, nangta u la thoh ruh bun tylli ki drama, ki jingiathuh khana lyngkot, u la pynwan ruh sha ka ktien Khasi ia ka Mahabharata, Ramayana bad Upanishad.

Ha u snem 1969 u L.H.Pde u la pynmih ia ka kot Ki Biria U Satar Bui I, bad ha u snem 1970 u la pynmih ia kawei ka nobel ba u ai kyrteng Ka Khun Ba Lajah. Lah ban iohi ia ka jingthrang jong une u rangbah ha ka rynieng ryniot jong ka thoh nobel namar tang hadien ar snem kata ha u snem 1972, u la u la pynmih sa kawei pat ka nobel bad u la ai kyrterng Ka Bih. San snem hadien, kata ha u snem 1980 u la pynmih ia ka nobel ka balai U Raimon Bad Ka Dashisha. Dei ha u snem 1984 ba u la pyllait paitbah ia ka kot Tang Ma Phi Khun Baieit, kane ka nobel lah ban kubur ba ka long ka nobel kaba ia dei dur bha bad kane ka juk kaba mynta. Nalor kitei ki kot ba la kdew haneng, u nongthoh u la pynnoh ruh ia u synniang u bynhei jong u ha kiwei pat ki rukom thoh; katto katne ki kot kum Ki Khung Kyllum Jingt看 ba la mih ha u snem 1977, Ki Biria U Satar Bui II, III bad IV; ka drama Hai-Re-Hai; ka nobel Rong Berong. Hynrei kum u nongthoh uba la snah bha u la sei madan ia ka nobel U Moo-Īong ha u snem 1993, nga sngew kit ram shikatdei eh haba i la ai sngewbha ia ka kot ha ka 12tarik, Nailur 1998 bad haba i ong artat, haba phi thoh kot wat ju riej ban kren ne kdew ia ka jingshisha, dei hangne ba nga iohi ia ka rynieng u riew rangbah ba dap shynrang; nangta u la pynmih ruh ia ka drama Yn Map kaba don ha ki san bynta.

Ki Buit - thaw Nobel (Novelistic Technique) u L.H.Pde

Kumba long kiwei ki jingthoh ha ka lyngkha jong ka Litereshor kata ka poitri, ka drama bad kiwei kiwei ka nobel ka don la ka kamram ban pyndep bad ka thong ban kot khamtam lyngba ki buit thaw bad buit thoh kiba u nongthoh nobel u lah ban ohshrong ohshrup, ban pynitynnat bad ban khring ia ki nongpule ba kin wad bad tih bad ban pynpyrkhat ruh. Dei namar kane ka jingkhmih lynti ki nongpule ba u Paul West pat u ban ba dei ban don ka jingia syriem hapdeng ka jingim ha ka nobel bad ka jingt看. Namarkata u nongthaw nobel u la dei ban kopi; haba um lah ban kopi

thik u dei ban shu ai jingmut bad îai kdew ha ki nongpule jong u sha ki jingshem ba îamad lang (The Modern Novel, 1967).

Kumta ka jingkhraw jong ka nobel ka shong ha ka jinglah jong u nongthaw ban pynhun îa ka jingkwah tip jong ki nongpule halor ki jaka puta, ka por, ki kam babha ne basniew, ka jingkut bad kum kita ka jingkhraw jong ka jingthoh ka shong ruh ha ka dor ki jinglong bad ki buit thaw u nongthoh ba kata ka buit ka dei ban pynshai îa kaba dum bad ban pynsngewtynnat, pynpyrkhat bad ban ktik jingmut îa ki nongpule. Ka buit kam don hok ban pynkulmar jingmut ne ban pyndum buit îa kiwei pat. Ka buit kaba thaw ha ka dur ba long kynrum kynram kam long ka buit ka bakhraw bad na kum kane ka jait dei ban kiar. Lah ban ñiew îa ka nobel ka bakhraw lada ki jinglong bad ki kam ki khraw bad don la ka dor kaba pynlong îa ki nongpule ba kin sngew kum ba la ju tip îa kaba la îathuh.

U L.H.Pde kum uwei na ki nongthoh ba la snah bha bad ba sngewthuh îa ka buit ban bsiap khnang ba ki nongpule kin lah ban pynnoh sawar, thew matang bad pynbeit ksai. Kumta dei ha kane ka nobel U Moo-İong u la pyndonkam îa ki buit thaw bad buit thoh kaba u lah ban jop ne ban rem kat kum ka jingpeit pyrman jong ki nongpule.

LYNNONG - 2

Ka Buit Pyndonkam ha ka Plot

Ka ju long hi ka dustur ki kritik naduh ki Greek hyndai haduh ki kritik ka juk mynta ban khmih la ka long ha ka drama, poitri, ki nobel ne ki parom ia ka plot, nangta ia ka dur ka dar, ki bynta bad ki jor tynrai jong ka, namar ki jingthoh ki bym biang ka plot ka pynkynrum kynram ia ka jingmut jingpyrkhat jong ki nongpule bad kam lah ban khring namar ka pynkulmar bad ka pynmih ia ka jingbym sngewtynnat.

Ka plot lane 'Muthos', batai u Aristotle ha ka spah snem balai shuwa ka snem Khristan, ka long ka jingpyrthuh ia ka jingleh, ka jingpynbeit ryntih ia ki jingjia, ka mynsiem jong ka shempap: ki tyngshop-puron ki bat ia ka jaka ka baar (1981,p.29). u Aristotle namar kata u ai ka bynta ba donkam halor ka plot, shuh shuh u ban ruh haba u ong ba ka plot ka dei ka mynsiem jong ka shempap kata ka mut bad thew ba khlem ka plot kata ka shempap kam biang satia ne long kaba paka. Napdeng kiba bun ki thiori, ka pyrthei jong ka thoh ka pule ka ju phai khah khah ruh sha ka jingbatai jong u E.M.Foster halor ka plot na ka bynta ka nobel. Nalor ka jingpyniapher jong u ia ka plot na ka khana kaba bunsien ki nongpule ki shem ba ki long ki juh, khyndiat tiak, haba phai sha u Foster ka long ba u ai ka jingbatai ba kham suk bad kham jem bad ba lah ban sngewthuh halor ka plot. Ka khana u ong ka long ka jingiathuh ia ki jingjia ba la buh ryntih kat kum ka jingiaid jong ka por – kata kaei kaba jia hadien ka bud kaei kaba jia hashuwa; ka khana ka kham husiar ia ka jingbud ryntih jong ka por (time sequence). "U Syiem u iap nangta iap sa ka Syiem", kane ka dei ka khana; "U Syiem u iap nangta iap sa ka Syiem namar ba ka sngewsih," kane pat ka dei ka plot. Kumta dei hangne ba u E.M.Foster u ong: "ka plot ka long ka jingiathuh ia ki jingjia, ka jingban ktien halor ki daw tynrai jong ki jingjia ba kongsan" (p.87).

U Brower pat u batai ba ka plot ka dei ban long ka jingbud beit ia ki jingiathuh kaba pynrung ha ka jingtip briew u nongpule ia ka dur ba lah ban ithuh ia ka akor briew, ka mut ka jingbud ia kaba la mang lypa (Sten, p.20).

Namarkata, u Brower u kdew ba ka plot tang marwei kam lah ban ieng hynrei ka shaniah ia ka jingtuid jong ka ha ki tyngshop-puron, namar ba ka plot ka pyrthuh bud ia ka kam bad ka dawa ba ka dei ban long shitylli ha ka kaba don ia ka sdang, ka pdeng bad ka bakut. Katba u Aristotle u pyrshah ban ong ba ka plot la shu pynsnoh ia ki jingjia kawei hadien kawei pat hynrei ki bym bud ryntih kumba ki dei ban jia. U Aristotle u ai ia ka jingbatai halor ka plot u ong kumne: Ka plot ka long ka jingpyrthuh ia ka

jingleh, ka jingpynbeit ryntih ia ka jingjia; kita ki jingleh ki dei ban long jong u tyngshop shimet, uba don ka tynrai ba iapher, kata ha ki jingong bad jingmut jingpyrkhat (S.H.Butcher, p.25).

U Aristotle u batai ruh ba don lai jait ki plot: ka plot kaba bha tam, ka plot kaba shisur bad ka plot kaba sniew tam.

U S.H.Butcher ha ka jingbatai jong u, u ong ba ia ka plot ha ka drama bad nobel kaba pyni tang kawei ka kam bad ia ka jingkylla ka nusib khlem da pyni kaba long ka jingkylla khongpong ia ki jingjia bad ia ka jingiathuh ne jinglap ia ka jingshisha la khot ka plot ba shisur(p.39).

Shuh shuh u Aristotle u ban ba ka plot ka dei ban don ka jingjrung kaba ym lah ban kynthup da ka bor kynmaw. U kren ia ka shynrong jong ka plot, kaba kum kata ka plot ka dei ban don ka basdang, ka pdeng bad ka bakut (Poetics, chapter VII).

Ĭa ka plot kaba don tang ka basdang ,ka pdeng bad ka bakut lah ban khot ka plot laidong namar ngi sngew ba ka syriem ia ki pyramid ki Pharoah ki Egypt ne ia ka triangle u Euclid. U nongthaw drama ne nobel u iathuh ia ka jingsdang katba u kwah, u poi beit sha ka pdeng khlem pyni shuwa kano kano ka sohsat kaba thaiñ bad thir ialade khnang ban poi sha ka pdeng jong ka kam, nangta u poi ha ka pdeng ba madan ne banep bad u pynkut khlem da pyni kumno ki tyngshop ki puron ki iaksaid ban loit ban law ia ki sohsat.

U John Warrington ha ka translation jong u, u batai ba ka basdang ka long kata kaba da lade hi kan bud ia kaei kaei da ki jingdawa ba mih na ka daw (p. 31-32).

Haba phai sha ka nobel U Moo-Ĭong jong u L.H.Pde u batai ia ka jingthaw bad jingpynlong ia ka plot ngi shem bad lap ba ka plot ba u nongthoh u wanrah ka long ka plot shisur, kata haba peit bad bishar bniah ia ka buit ba u pyndonkam u la lah ban pynbiang ia ka basdang, ka pdeng bad ka bakut.

Ka jingsdang ka plot ha kane ka nobel ka shad tawiar ha u tyngshop pdeng ka khana, u Raplang. U Raplang u dei u khun jong u Bah Sneng bad ka Kong Jngiar bad ki dei na ka shnong Jongksha kaba don sha ki thaiñ Nongjrung. Khyndiat snem hadien ba la ioh ia ka jinglailuid kata ha u snem 1947, ki kmie ki kpa u Raplang ki hap ban mih noh na la shnong bad ban kynriah jaka noh namar bun ki jaka rep ki la kylla dew shrah bad kumta ki la krih sha ki thaiñ Morathud bad Bamkamar bad pynlong shnong ha Nongkhroh. Dei ha kine ki jaka bad ha u snem 1960 la kha ia u Raplang ha kaba u nongthoh u la pynlong ia u Raplang u tyngshop pdeng ban pyntyllun ia ki jingjia baroh.

U Raplang ha ka por ba u dang rit u la leit pule skul ha la shnong haduh ba un da pyndep ia ka klas V bad hadien kane ki kmie ki kpa ki la kwah ia u ba un pyndep ia ka jingpule ba dang sah ha sor, kumta u Raplang u la mih na la shnong ban wan sah sha sor. Ha kine ki por bad haduh ba un da dep pule ia ka PUC, ha sor ka kmie ka la pynwai ia u kawei ka iing (p.1).

Kum u khynnah shong skul bad ha ka jingpule um da long eh uba stad, hynrei dei ka jingminot jong u bad ka jingtrei shitom ban dem diap ha ki jingpule ba u la lah ban wan kham shakhmat. Ka jingpule jong u Raplang ha sor Shillong ka wanrah ka jingjynjar ha ka iing, ka daw ka long ba u kpa jong u u la khlad noh na kane ka pyrthei haba u la ioh ia ka jingpang khieshohrih kaba la ktah ha kito ki thaiñ. Haba phai sha ka khana, ka jingiap jong u Sneng i kumba kan wanrah ia ka sohsat ha u Raplang, namar u la pyrkhat ban iehnoh ia ka jingpule, bad ba un leit phai noh sha la shnong khnang ban iarap kam ia la ka kmie; hynrei u nongthoh um shym la ai lad ba ka sohsat kan don. U nongthoh u la pynlong ia ka Jngiar ba kan ym shah ia u khun ban pep skul noh bad sangeh ia ka jingpule, ka la phah ia u khun ban bteng ia ka jingpule da ka jingthmu ba lashai lashiñgi un long uba stad. Dei hangne ba lah ban iohi ia ka daw tynrai jong ka jingjia ia ka jinglong jingim jong u Raplang, bad nangne shakhmat ki bud ter ter ki jingjia. Dei ruh ha kane ka bynta bad ka por ha kaba u nongthoh u ruidphang ia ka jingiakynduh ba nyngkong eh hapdeng u Raplañg bad ka Kalpana bad baroh arngut ki ia pule lang ha Shillong College. Ha kolej u Raplang u don ka jingiadei ba jan bha bad ka Kalpana, bad dei ka jinglong ba la kloi jong u ban iarap bad kitkhia kaba la pynlong ia ka Kalpana ban ieit bad shsniha ia u.

Ka jingiadei jong kine ki arngut kam da long kaba jlih, namar ki diengpyngkiang kiba bun ki mih khamtam na ka liang kiba ha iing jong ka Kalpana namar ki dei ki Brahmin, wat u kpa jong ka u kwah ban pynshong kurim para jait. Hynrei wat hapdeng kine ki jingeh ba u iakynduh, pynban u kular ban shimti ia ka tang shu ioh kam. Ki por ki iaidei haduh ba un da pyndep ia ka Honours ha ka Economics ba u sa ioh ka kam kum u Administrative Officer(p.5). Wat lada don ki nongbishni bad ki paralok kiba beiñ ia ka jingiadei jong ki, hynrei katta ka jingieid ka nang rhem ha kine baroh arngut bad ka jingteh song ka nang skhem pynban, kane ka jingrhem kaba don hapoh jong ki, ki la rai ban iathoh sha Kamakhya (Gauhati) khlem ka jingtip ki bahaing bahasem ka Kalpana, katba ka kmie u Raplang pat ka pdiang ia ki. Kane ka jingleh lyndet jong ki ka la pynbitar ia u kpa ka Kalpana bad u la thaw ka lad ka lynti ban pynpait pynpra ia ka jingiadei jong ki. U hymmen ka Kalpana, u Sudhangshu u la mut ban wan wad shane sha Shillong bad lada donkam un siat iap syndon ia ka

bad pynduh ïa ka longrynieng jong ka (p.8-9). Hynrei ïa kine ki jingeh la weng noh khlem kano kano ka lad ba ki bahaïng kin pynthut. Te ka ïing u Dhaneswar Sharma la kheiñ kum kaba la tait jait “Ki hobe-amar-Kona” (Jia aïu ïa ka Kalpana baieid jong nga) ka ju ïam ruh ha ki rngai ummat ba shu jreiñ hi (p.9).

Hadien ba kine baroh arngut ki la wan phai na Kamakhya ki la dap da ka jingsngew suk sngewsaiñ, ka shnong Nongkhroh ka la sawa haiñ da ka jingdon kata ka pyrsa ‘dkhal’ ka Jngiar, kumba don ha ka jinglong briew ban kren siar, ka long kumjuh kaba ngi shem ha kane ka khana, balei ym don kynthei khasi shuh (p.13). Hynrei kine arngut ki jngi ha ki thwei ka jingkmén, ka Kalpana ka pynpaw ka jingsngew dap mynsiem wat haba ka poi ha nongkyndong, “Rap phi tharai nga donkam ïa kata baroh haba phi don bad nga. Ngam tieng ïa ka jingdum. Phi long ka sharak bad u diengduh jong nga ha ki kut lad” (p.13).

Ha ka ophis ba u Raplang u trei baroh k thab ki dab ki ieit bad shaniah namar u long u briew uba kloi ban ai ki jingiarap, namar ba u la jah la katto katne na ka kam u shim ba ka long kaba donkam ban pyndep ïa ki kam ki jam bad ban nym buhteng. Ha ka ophis ba u Raplang u trei um don ka jingsngewthuh jingmut bad u Director General uba ïaid kynriang ha ka rukom trei kam, u Raplang u long u briew u bym ju sngewtynnat ban kyllan umphniang, kumta u ïeng skhem ha ka nongrim bad um ju khaweit ïa ki jingpyntieng kohtympan. Kumta ka jinglong jingman ha ka jaka trei ka pynlong ban wanrah ki diengpyngkiang ha u Raplang.

Ki sngi ki por ki ïaid ha kaba u nongthoh u wanrah ïa ka sohsat kaba u Raplang kum u tyngshop pdeng u ïa shem hapdeng ka jingkmén bad ka suk ka saiñ, hynrei haba kum kane ka por jingkmén wan tap pynban u lyoh ïong, kata ka long ka jingkhlad noh ka tnga jong u ka Kalpana ha ka por ba ka kha ïa ka khun jong ka ka Rupamai. Dei ha kaba kum kane ka por ba ka jingkthang mynsiem ha ka jingim ba u mad (p.19).

Hangne ruh ngi ïohi ïa ki daw tynrai jong ki jingjia kiba wan ha ka jingim u Raplang ym tang ha ka jingkhlad noh ka tnga jong u, hynrei wat haduh ka jaka trei kiba bteng pat ïa kiwei ki jingjia.

Ka jingkhlad noh ka Kalpana ka wanrah ïa ka kliar jong ka khana ha kaba u nongthoh u buh beit buh ryntih ban pyni ïa ka jingkut jong ka basdang bad ka jingpoi ka khana ha ka pdeng. Wat la u Raplang u la iehnoh ïa ka kam Sorkar pynban u la sdang da kawei pat ka jingtrei thymmai bad kata ka long ka kam ñiah trok bad ban im na ka bynta ka khun jong u ka Rupamai. Kat kum ba la pruid dak da u nongthoh la ïohi ba ka jingñiah trok jong u ki diengpyngkiang bad ki jingeh ba har rukom u ïashem bad kine i kumba ki dei ki lad ban khang lad khang lynti halor ka

jingtrei thymmai jong u. Ka jingīakynduh īa ki thei awria mynba u kamai trok ha ki lynti G.S.Road ka pyni īa ki jingeh kiba mih ha ka jingīadei bad u Raplang, namar une u tyngshop pdeng um pat ju mlien bad sngewthuh ha ki kam jakhlia bad um long hi ruh kum kiwei pat ki nongñiah trok kiba īa dei bad īa im bad ki thei awria, haba phai sha kane ka bynta u nongthoh u la lah ban pynlong īa u Raplang ban kiar na kine ki jait kam bad u la minot ha la ka jong ka kam. Shuh shuh ki jingeh ki mih mynba u sdang īa kane ka kam, ka jingīakynduh īa u Khrawbor uba long u riew bishni pihuiñ bad u bym lah peit ban iohi īa ka jingbit jingbiang jong kiwei pat. Ka jingdon u Khrawbor ka long tang ban khanglad īa ka jinglong bad jingtrei u Raplang namar ki la poi haduh u pud ba ki la īashoh īadat ha kaba u Raplang u la mynsaw, kane i kumba ka long ka jingkutlad jong u Raplang ha ka kam ka jam, hynrei u Raplang u ieng skhem ha la ka nongrim bad ha kaba khadduh u Raplang u la ioh ban pynhiar kput īa u Khrawbor bad kumta u Khrawbor la mynsaw jur bad u la duh syndon īa ka kti kamon jong u. Ki jingjop u Raplang baroh īa ki jingeh kiba wit ha ki jingtrei kam jong u ki wanrah īa kiwei pat ki jingjia ban kharoi. U nongthoh u wanrah shuh shuh īa ka jingim ba thymmai u Raplang ha kaba u la īa kynduh īa ka Kong Emhi kaba don par dewīong ha ka por ba u Raplang u kamai kit dewīong. U Raplang u la ioh lad ban pynīaid īa ka kam ka jam jong ka Kong Emhi bad da ka jingtrei shitom jong u ka Kong Emhi ka la kiew ka spah ka phew bad ka la iohlad ban thaw iing thaw sem. Kumta hapteng kata ka jingīadei kam bad ka Kong Emhi u Raplang u la iapmat īa ka khun jong ka, ka Dianghun ha kaba u la pyrkhat ba ka dang long sotti, hynrei hadien u sa tip ba ka la don khun da ka jingshah lehbeiñ ha u 'khar poi ei. Haba u la tip īa kane u la don ka jingsngewsynei, kumta u la rai ban shongkurim īa ka da ka jingtip ki arliang kur. Haba ka spah ka la kiew, ka jingim u Raplang ka la sdang ban kylla khongpong bad ka jinglong jingman ha ka rukom im ka la īaid bad tuid sha kiei kiei ki jingsngewbha pyrthei. Ka Club ka long ka jaka kaba u rung man ka por haba u wan sor. Ha Club u hap ban im ka jingim kaba īa ryngkat kyrdan kat kum ka jingdon jingem bad ka stail, u la īalam īa ka Dianghun da kaba u la hikai shuwa īa ka ktien ka thylliej (p.71). Kane ka jinglapmiet lapīa jong u Raplang ha Club ka la pynlong haduh ban dkoh ha ka khih ka kamai bad um ju kham poi iing thikna ruh. Kane ka jingleh jong u ka la pynbitar bad pynsat sia īa ka Dianghun ban phet sha la ka kiaw bad ban ieh īa i khun ha shnong. Dei ruh ha kane ka bynta ba ngi iohi ba u Raplang u la ngop ha ki jingsniew pyrthei, hynrei u nongthoh u la wanrah īa ka jingkylla bamut ha u Raplang kaba la wanrah biang sha ka suk ka saiñ ha ka iing ka sem wat la i kumba kan orpait phrak. Hangne ngi iohi īa ka jingkut jong ka khana kaba long ruh ka jingkut jong ka plot kaba u nongthoh u wanrah biang īa ka jingsuk jingsaiñ ha ka iing ka sem jong u Raplang.

Lada khmih bad bishar ia ka buit pyndonkam ha kaba thaw plot jong u L.H.Pde, ngi iohi ia ka jingtyllun ka plot naduh basdang haduh bakut bad ruh ka jinglah u nongthoh ban pynbiang ia ka bynta ba donkam jong ka plot kum ka basdang, ka pdeng bad ka bakut. Haba khmih, shisien peit i kumba u nongthoh u wanrah artylli ki plot, kata hapdeng u Raplang bad ka Kalpana bad ruh hapdeng u Raplang bad ka Dianghun, hynrei ka jingkhlad noh ka Kalpana ka wanrah ia ka jingidei hapdeng u Raplang bad ka Dianghun lyngba ka Rupamai. Ka jingkut jingmut u Raplang ban im na ka bynta ka Rupamai ka wanrah ia ka jingidei jong u bad ka Dianghun, hynrei u nongthoh u pyntyllun beit ia ka plot shisur jong u khlem kano kano ka jingpynthut ne jingwanmih kawei pat ka plot.

Wat lada u nongthoh u wanrah ia ka plot shisur, hynrei ngi iohi ia kata ka jingsyier mynsiem (pity and fear). Lah ban iohi kum:

1. Ka jingshongkha u Raplang bad ka khyllah jait.
2. Ka jingshongsyier na ka jingbym suk ki bahaing bahasem.
3. Ka jingiehnoh kam u Raplang na ka ophis Sorkar ba u trei.
4. Ka jingkhlad noh jong ka Kalpana ba tang shiteng por.
5. Ka jingwan mih jong u Pretampal bad u Mac Donald hadien ka jingpynhia kput ia u Khrawbor.
6. Ka jingbym iasngewthuh jingmut hapdeng u Raplang bad ka Dianghun.

Wat haba ngi iohi ia kine ki jingsyier mynsiem ba la pruid da u nongthoh, hynrei kam shym don kano kano ka jingpynthut ne pyndkoh ia ka jingaid beit ka plot, u nongthoh um shym la ai lad ruh ba kine ki jingjia kin long ki lad ban pynwit, namar u nongthoh uba sngewthuh ha ka buit thoh u la wanrah biang ia ka jingsuk bad jingsngew shngain mynsiem khnang ban pyntyllun beit ia ka plot jong u.

Kumta haba thew ba woh ia ka rukom thaw plot ha kane ka nobel ngi iohi wat haba u nongthoh u wanrah ia ka plot shisur pynban u la lah ban pyntyllun bad pynaid beit ia ki jingjia kat kum ka jingdawa bad jingdonkam ka plot, kata- ka basdang, ka pdeng bad ka bakut. Kumba la kdew haneng ba i kumba kan don katto katne ki jingthut ne jingwit hynrei ka jingtyllun te ka long ka ba biang dor. Kumta, lah ban ong ba u L.H.Pde u la long uba jop ha ka buit thaw plot ha ka nobel U Moo-Īong.

LYNNONG - 3

Ka Buit Pyndonkam ha ki Tyngshop-Puron

Ka Buit- thaw Tyngshop – Puron

Ia ka kyrteŋg ‘tyngshop’ la shim na ka kyntien English ‘character’ bad ‘ethos’ ki Greek. Haba u Aristtotle u kdew ia ka ‘ethos’ u lah ban mut ar syrtap, kumba ka ‘character’ ki English ka don ar jingmut. Ka mut ia u briew ne ka briew ba u nongthoh u thaw ha ka pyrthei thoh jong u bad ruh ka jinglong jingim jong kita ki briew ne jong ngi kiba im ha kane ka pyrthei (Sten, p.36).

Shuh shuh u H.W.Sten u ong, ba wat kita ki tyngshop- puron ka iajan bad ka jinglong ki briew ka pyrthei kim lah pat ban long thik kum ma ngi. Ia ki lah ban iohi lut, tip lut bad sngewthuh lut. Lah ban iohi wat ia ki kam barieh jong ki... (p.44).

U W.H.Hudson u batai ba ka jingjanai ba u nongthoh nobel, epic bad drama u kot kaba thaw ia ki tyngshop ka long ka snap tynrai ba neh slem jong ka jingkhraw jong u (Hudson, p.186).

U E.M.Foster ha ka jingthoh jong u kdew ki tyngshop – puron ha ka nobel ki long kiba shisha haba shah ban im bad ia id kat kum ki khen jong ka. Kumta kita ki briew jong kata ka pyrthei mutdur ki dei ban long bad im kat kum ki kyndon ne jingpyniaid jong kata ka pyrthei mutdur.

Kumta tang ka plot khlem ki tyngshop – puron kam lah ban pyntyllun ia ki jingjia la ka long ha ka poitri, drama ne nobel. Baroh ki kam ne ki jingleh ne ki jingjia ki long ki soh jong ki tyngshop – puron. U Humphrey House u ong, ba ka jingim ba shisha, u tyngshop u long u soh jong ka kam (Humphrey, p.70).

Dei ruh ha kane ka pyrthei shu thaw ba ngi lah ban iamir jingmut bad Humphrey House ba u tyngshop ne ki puron ki mih namar ka jingdawa ka plot, bad kane hi ka pynshisha ba ka plot khlem ki tyngshop – puron kam lah ban pyni kam satia. Kumta ngi sngewthuh shai ba ka daw jong ki jingjia ka dei hi na ki tyngshop – puron bad khlem ma ki ym don kano kano ka kam ne jingjia ha ka nobel. Dei ruh hangne ba ka thiori jong u Foster ka ieng ba ym don eiei ka ban mih khlem ka daw, ka don shi bynta ka tynrai jong ka ha ki tyngshop – puron (Sylvan, p.112).

Ki tyngshop –puron ki don ar jait, kita kiba ngi tip kum ki ‘flat’ bad ‘round’ character.

Ki ‘flat’ character la ong ba ki long kiba shaniah beit ha ka jingshemphang jong kiwei pat long katba long. Ki tyngshop – puron ba kum kine ki long kum

ka lyntang snep ne ka kot rben ba la tip paidbah kum ki Card Board (Sten, p.46). Namar ba kim don kano kano ka bor synshar halade, kumta ha ka jingbishaar jong ki nongpeit ne nongpule la sin ia ki da ki 'flat' character. Kim pynkyndit ne pynlyngngoh ia ki nongpule (Foster, p.76).

Kiwei pat ki jait tyngshop – puron la khot ki 'round' character. Kine pat ki pynpaw ia ki jingkylla ha ki jingim, ki tlot, ki khlaiñ, ki kohnguh bad ki kyntait kat kum ki khen ki khen. Kum ka jingkynthoh halor kine ki jait tyngshop – puron ba la thaw da ki nongthoh nobel Khasi, ngin shem ba ka thup jong ki 'round' character ka dang kham duna, kane ka lah ban jia namar ka kham jwat lada u nongthoh um lah ban ai bynta, lane um ioh kano kano ka jingkdew lynti. Ki 'round' character ki lah ban long tyngshop – puron shempap (tragic character) ha kano kano ka por. Ki dei ki briew kiba don ka bor pyrkhath bad ka dohnud ban sngewsih ne sngewbha katba ka khana bad ki daw ki dawa, ka lah ban kylla ruh kat kum ki khen. Kine ki jait tyngshop – puron ki lah ban pynngeit bad pynlyngngoh ia ngi ki nongpule kumba ngi iohi ha ki kam bad jingim jong ki (op.cit).

Haba bishaar kyllum halor ka jinglong jingman jong ki briew ka pyrthei shu thaw ka dei ka jingthaw jong u nongthoh. Ka jingjop ne jingrem jong ki ha khmat kiwei pat ka shong shibun ha ka jingjop ne jingshah jop u nongthoh hi (Sten, p.37).

Kumta halor kine ki mat puson bad nongrim ba la kdew ngin bishaar bad khmih ia ka rukom aidur aidar, ban pynlong pynman u L.H Pde ha ka nobel jong u, U Moo-Īong. Ha kane ka nobel, u nongthoh u la wanrah katto katne ki tyngshop – puron ba paw khmat (major character) bad ruh katto katne kiba shu mih bad paw tang malu mala (minor character).

Ki Tyngshop

U Raplang

U Raplang u long u tyngshop pdeng ha ka nobel U Moo-Īong, u nongthoh u la ringdur ringsur, pyrsad mynsiem bha ia u ha ka pyrthei shu thaw.

Ha kaba nyngkong eh u nongthoh u la ringdur ia ka iing ka sem u Raplang. U Raplang u dei u khun jong u Bah Sneng bad ka Kong Jngiar kiba na ka thaiñ Nongjrong. Haden ka snem 1947, ki la hap ban kynriah jaka noh namar ka khieshohrih. Ia u Raplang la kha ha u snem 1960, u long u khun marwei namar arngut kiba ha shuwa jong u ki la khlad noh na ka daw jong ka khieshohrih (p.1).

Mynba u dang khynnah u la pule ha la shnong haduh klas V bad ia ka jingpule ba dang sah u la pyndep ha sor da ka jingkyrshan jong ka kmie, um da long u khynnah uba stad, hynrei ka jingtrei shitom jong u ki pynpoi

ia u shakhmat. Dei ha kum kane ka por haba u dang khie samla u kpa jong u, u la khlad noh bad da ka jingsngew synei ia la ka kmie u la pyrkhat ban iehnoh ia ka jingpule, hynrei ka kmie jong u kam shym ka shah. Kumta u la bteng biang ia ka jingpule bad dei ha Shillong College, ka kolej ba u pule ba u la iakynduh bad iapmat ia ka Kalpana ka samla Bengali ba u ieit eh. Ha ka jingiadei jong u bad ka lah ban ithuh ia ka jinglong u Raplang namar u long uba kitkhia bad iarap ha kiei kiei baroh. Kine ki jinglong ba la kloi jong u ki pynieid, sngew jan bad pynitynnat ia ka. Ki jingtrei shitom jong u kim shym long kiba lehnohei, hynrei ki la long kiba seisoh namar u la lah ban pyndep ia ka jingpule ha ka kyrdan 'Bachelor of Arts' ia ka Honours Economics bad tang hadien khyndiat por u la ioh kam kum u Administrative Officer ha kawei ka Corporation (p.6).

U Raplang u don ka jingsngew bad jingieid ia la ka Ri bad ka Jaidbynriew, kata ka long ka jingieid jong u ia la ki para Khasi ba kin kiew shajrong. Wat la u shongkha bad ka mynder, hynrei um ju ai lad ia ki mynder ban kiew shajrong bad kane ka jinglong lah ban ithuh shai dei ha ka por ba u dang trei ha ka ophis Sorkar kaba la pynsngewbha ia ki para Khasi kiba long ki rit paid. Kum u Nongtrei Sorkar u long uba trei shitom, uba don ki rai kiba skhem bha. Ka jingbam sap, ki jingsniew kim ioh rung ha u namar u don ka nongrim kaba skhem bad u ieng ruh ha la ka nongrim. Ha ka jaka ba u trei u Raplang u iakynduh bun ki jingeh namar ka jingiapher jingmut bad u Director General uba ai lad ia ki dkhar kiba long ki nongber bih bad u shaniah tylli ha ki. Kane ka jingleh jong une u heh kyrdan ka pynsat mynsiem ia u Raplang bad dei ha kum kane ka khep ba u la ia kynduh sa kawei ka jingeh, kata ka long ba ka tnga baieid jong u ka la khlad noh na kane ka pyrthei hadien ba ka la kha ia ka Rupamai. Dei na kane ka jingshem bad jingkhathang ha ka jingim jong u ba u la iehnoh ia ka kam ba u trei. Wat la ki jingeh ki lynshop ia u pynban da ka mynsiem rangbah u la rai ban im na ka bynta ka khun jong u ka Rupamai. Hadien ba u la iehnoh ia ka kam ophis u Raplang u la sdang ia ka kam thymmai, u la niah trok bad kit dewiong ryngkat bad ka jingiarpap u Mon Bahadur u briew uba lah ban ia sngewthuh jingmut bad u. Ha kane ka jingtrei ba thymmai ngi iohi ia ka jinglongkhuid u Raplang namar um ngop ha ki jingsniew bad ki diengpyngkiang kiba ap thap na ka liang ki para draibar.

Kane ka kam niah trok ka plie lad ia u Raplang ban iakynduh bad ka Kong Emhi kaba don la ka par dewiong bad u Raplang u la iarap ban pyniaid ia ka kam jong ka. Dei ka jingtrei shitom jong u ba ka spah jong ka Kong Emhi ka la kiew irat haduh ba la la tei ia kawei ka iing ka baheh bha ia kaba la ai kyrteng "İome Villa" (p.52). Ha ka sngi kiew iing ka Kong Emhi ka la pynlong ka jingkhawai ha kaba ka la iawer ia ki bahaiing bahasem bad ki lok ki jor ruh kumjuh. Ha kane ka sngi jingkhawai baroh baroh ki ia

ap ia u Raplang ba un wan namar u dei uta u nongplan jong ka iing. Hynrei ym slem, la hiar arngut ki rangbah na ka trok kata u Raplang bad u Mon Bahadur. U Raplang u phong da ka jaket snieh ba thoh rong sawjngum bad kaba khleh phroi phroi pat da ka rong lam byriong, u phong ka stone wash rong dpei, ka soptipoh phlalen kaba ia dei tar bha bad u. U iadei bha haba phong bad ka juti Bata rong ktieh lam byriong(p.53-54).

Ka jingkiew spah u Raplang ka pynlong ruh ia ki nongialeh elekshon ban pan jingiarap na u bad bun ki Seng ki wan sha u (p.53). Kumta ngi sngewthuh haduh katno ka jingkhraw ka spah u Raplang. Haduh kane ka por bad ka khyllipmat um shym la klet pat ia ka khun baieid ong u ka Rupamai bad ia la ka kmie. U pynbiang nadong shadong ia ka jingdonkam jong ki, u pynshong skul ia ka khun hapoh ka jingsumar jong ka kmie, u la pynwai iing ia kine arngut ha Ladthalaboh ha Jowai bad dei ha kane ka iing ba la leh sngikha ia ka Rupamai. Hapdeng ka jingiadei kam jong u bad ka Kong Emhi u la iakynduh ia ka Dianghun kaba long ka khun jong ka Kong Emhi bad da ka jingsngew synei jong u ia ka, ka la pynlong ia u ban shongkurim ia ka. Kumta ha ka 11tarik January kan long ka sngi jingpyndap miar ia u Raplang bad ka Dianghun. Ha kane ka jingkyntiew kurim u Raplang u la phong da ka sut rong jngum. U deng u tai sawbthuh bad ka jaiñspong makhon kaba iahab sur bad ka ryndia. Ia ka maiñ ba shynrang la nang pynphuh shuh shuh da u kynjri rupa uba shi raian uba tawah na tyrpeng sha kamon (p.63).

Haba ka spah ka la kiew bad ka Kong Emhi ka la shaniah ia ki kam ki jam ha u Raplang, ka jinglong jingim ha u Raplang ruh ka la sdang ban kylla khongpong pyrshah ia kaei kaei kaba u ju long. Ka Club ka la kylla long ka jaka ba u ju rung man ka por, ha Club u hap ban pyniaryngkat kyrdan bad ka rukom im bad ban ia kyrsum ki juh ki kam ba kiwei ki leh. Ka jingleit jong u sha Club kam long tang marwei hynrei u la ialam lang ia ka Dianghun ha kaba u la hikai shuwa ia ka ha ki rukom jingle (life style). Haba u la kyrni bad ngop ha kane ka rukom im, ki kam ki jam jong u ki la sdang ban dkoh namar ka jingpoi iing ruh ka long ka bym thikna shuh. Ka jingioh khun ka Dianghun ka pynlong ia u ba un ym da salia than eh kat haduh ba kan da phet sha ka kiaw bad ieh ia la i khun ha shnong. Dei ha kum kane ka por ba ka iing jong u Raplang i kumba kan pait kan pra, hynrei ka jingkylla ka jingim jong u ban sngewthuh pat ia ki ingjia sa shisien ka pynlong ka iing ka sem basuk basaiñ.

Kumta haba bishar ia ka dur ka dar bad ka jinglong jingim u Raplang lah ban iohi ba u nongthoh u la lah shisha ban aidur aidar bad ruh ban wanrah ia ki jingkylla ha ki jingjia jong u, kata ha kaba nyngkong u long u briew u babha bad hadien ki jingtlot kum u briew ban kwah brai ka wan ha ka jingim jong u. Wat lada don ki jingkylla ha ka jingim u Raplang, pynban

u nongthoh u pyni ba u Raplang u don ka bor bad ba u lah ban pynbha pat ïa la ka jingim hadien. Dei na kine ki jinglong jong u Raplang ba ngi lah ban khot ïa u ba u dei u 'round character' ha kaba ki jingtlot jingkhlaïñ ki wan ha ka jingim jong u bad ruh ban pyntyllun ïa ki jingjia kat kum ka jingdawa jong ka plot.

U Mon Bahadur

U nongthoh u pyni bad wanrah sa ïa uwei u tyngshop ha ka nobel jong u. Une u tyngshop wat la um dei u paradoh parasnam hynrei ka jingdon ka jong u ka pyniar ïa ka khana, u nongthoh kat kum na ka kot ba ngi pule ngi ïohi ba u dei u 'khar Nepali. U dei uba trei kam ha Press, u shem ba kine ki jingtrei ki long kumjuh shi kumjuh, kumta u iehnoh ïa kata ka kam (p.24). U Mon Bahadur u la ju ïakynduh ïa u Raplang mynba u Raplang u dang trei ha Corporation bad u ïashong ïasah sha kijuh ki thaiñ. Ka jingdurut kam bad kaba ïai minot ha ka kam ka la paw ha ka jingïadei kam bad u Raplang. U Mon Bahadur u wan na ki thaiñ Darjeeling bad u don ka met ka phad kat ka jong u Raplang, u kham lieh ka sniehdoh bad ki eit thyllah ba jan sop ïa ki ngab banep bad ka paw tyngkreiñ, u don u 'ñiuhmat uba ïong uba pur kum u simpyllieng. U don u shñiuh baeh kum u brut, hynrei uba lyngkot bad uba shitom ban pajut ne sot ha ka khlieh ba pyllun ba satlew bha. Na ka jingbatai u Raplang la sngewthuh ba u Mon Bahadur um salia ïa ka bam ka dih bad um ju kyntait wat ïa ka dohmasi. U nang bha ban kren Khasi lait noh ha ki jingkyntai kiba ju don ha ki bym dei Khasi, um ju nud ban dih biri ha khmat u Raplang. U ai ka tulop kaba bit bad ka don ka jingsngewthuh jingmut ba khraw katta katta hapdeng jong ki (p.24-25). Ka jingïa sngewthuh jingmut hapdeng kine arngut ka pynlong ïa u Mon Bahadur ban ïada ïa u Raplang hadien ba u Khrawbor u kren khla ïa u Raplang: Kum u khla u Mon Bahadur u kynthih pum bad u ai shikura ïa u Khrawbor bym poi pyrkhat (p.28).

Ki paralok hadien ba ki la ïohi ïa kane ki la shoh bad ai shi dieng tlaw na khlieh u Mon Bahadur. U Mon Bahadur u hab sharud surok bad nangta u tyllun shapoh ki ñiut, ka jingkhriat ka met ka par suki, u kyndit bad u khie shong kynsan bad twad ïa ka khlieh kaba pang hor-hor, u kiew nangta na riat bad u wad ïa u Raplang u ïohi ïa u Raplang uba la mih snam na shyntur nangta u rah ïa u bad kyntiew halor kali. Ynda la poi ha ïing u la leit wad ban khot ïa u Dr. Teibor uba ïa ieid bha bad u Raplang. U Mon Bahadur u don ka jingieid bad jingkitkhlieh ïa la u malik wat lada um dei u para jait jong u. U Mon Bahadur u long ruh u brieve uba khoi-khoi, hynrei uba kohnguh sneng pat ïa u Raplang bad ïa kane lah ban ïohi kat kum ba la kdew da u nongthoh haba u Raplang u leit wad ïa ka Kong Emhi bad u nang phah ap ïa u Mon Bahadur hangta, katba u dang ap u ïohi ba u malik jong u, u dang ïa kren bad ka khun ka Kong Emhi, u

la pynkhih tyrpeng bad ki kti. U Raplang ryngkat bad u Mon Bahadur ki la ia wai iing sah noh ha Ladthalaboh, ka jingiadei u Raplang bad u Mon Bahadur kam long tang ha ki kam ki jam kaba ia dei khamtam bad ka kam kit dewiong hynrei ha ka jingiadei u Raplang bad ka Dianghun ruh. Ka jingdon u Mon Bahadur ka pynshlur bad ai mynsiem ia u Raplang ban ialeh pyrshah biang ia u Khrawbor ha kaba shisien u la shah shoh ha u. U Mon Bahadur u la mynjur bad u la sei ia ka khukri bad ki tyre lever bad u la pynshlur ia u Raplang ba um dei ban tieng, hynrei u Raplang um shah ban pyndonkam da kita ki tiar hynrei ban tynrah beit da ka trok, kumta u la lah ban pynurlong bad ka trok u Khrawbor ka la hab sha riat bad ban ia ka kti u Khrawbor bad u Khrawbor u la thiah ha Civil Hospital bad ka kti kamon jong u kam trei kam shuh. Hadien katto katne por u Mon Bahadur u la leit bud ia u Raplang sha shnong Nongkhroh. Lyngba ka pyntha kba ka sung u Mon Bahadur u iap bieit ia ka pynthor kba kaba stem kaba noh rynjup kum ki symboh ksiar. Ynda ki la wan phai na shnong ka Dianghun ka samla u Raplang ka la sei kawei ka trok, kumta ka kam ka la teh bha ia u bad u Mon Bahadur u la long u pyrman ha kaba pynleit pynwan ia ka kam kit dewiong, sha lum pat ki thlew dewiong ki la bun bha kumjuh ki nongtrei. Ynda ka spah ka la kiew da ka jingtrei shitom u Raplang ryngkat ka jingiarpap u Mon Bahadur, ka Kong Emhi ka la tei ia ka iing bad pynlong ka jingkhawai. Hangne ruh u nongthoh u la wanrah ia ka dur ka dar u Mon ha kaba u leit sha kata ka jingkhawai ba u phong da ka Jean rim bad ka juti Gola hynrei ka jaket syaid kaba la kham rim (p.54). ka jingiadei bad jingiaieid u Mon Bahadur bad u Raplang ka paw bad ka pynlong ia u ban shong synran ia u Raplang ha ka por ba u Raplang u iathoh bad ka Dianghun. U Mon Bahadur u riam da ka Jean jngum bad phong da ka jaket ba tait bha sbiak ha met. Hadien kane ngi iohi ba ka jingjah bad ka jingbym wan mih shuh u Mon Bahadur namar ka jingbeh mynder ki bor pulit ha kata ka shnong.

Kumta ngi iohi shai kdar ba u nongthoh u la lah ban aidur aidar ia une u tyngshop, wat lada u Mon Bahadur u dei tang u 'khar poiei pynban u nongthoh u la lah ban ai bynta ha ka khana. U nongthoh u pyni ruh ia ka jingkohnguh jong u Mon Bahadur ia u Raplang la ha kino kino ki liang ba u Raplang u donkam. Kane ka jingleh jong u ka pyni ia ka jinglong shisur ha kaba lah ban ong ruh ba u dei u 'flat character' namar bun na ki kam bad ki jingleh jong u ki long ryngkat bad u Raplang. Kumta ka jingdon une u tyngshop ka iarpap ha kaba pyntyllun ia ka khana.

U Khrawbor

U nongthoh u wanrah ia une uwei pat u tyngshop ha ka nobel jong u. Ka jingdon jong une u tyngshop ka wanrah ia katto katne ki jingeh ha ka jingim u Raplang, ka jingdon jong u ka pynlong ia u ban pynshoi bad

pynngop ia u Raplang ha ki jingsniew baroh, hynrei u nongthoh um ai lad satia ba kita ki jingpynshoi kin wan urlong ha ka jingim u Raplang.

U Khrawbor u dei uba la ñiah trok kham ha shuwa ban ia u Raplang. Ym lah ruh ban tip kumno une u ioh laisen ban ñiah kali namar ka khmat kamon ka long kumba ngam shapoh bad kam ju khih khapngaiñ kum ka khmat kadiang, ban lait iohi briew u deng da ka iitkhmat iong. Une, nador ba u don ka jingduna ha ka khmat u long ruh uba pyut shyntur bad u nang ki ktien sih ha ka ktien phareng bad ktien dkhar ruh. U ju sngewtynnat ban pynshong da ki kynthei ba bhabriew bad kumta haba u ñiah kali u bat stering shiliang bad tare doh kynthei pat da kawei. Kane ka dei ka jingmlien jong ki nongñiah trok ban pyndonkam artylli ki kti shisien ñiah. Ki briew ki lyngngoh hynrei ka pisa ka kren briew.

U Khrawbor u long uba dait riam dait beit bha, ban shu peit shisien peit te um i iapher na kito ki khynnah pule kolej ba ju iohi ha ki phlim Hindi. Ña u shñiuh ruh u khap punk, haba beh ka lyer u shñiuh u thab ia ki moi-moi bad ki dien shkor bad haba peit bha ia u shñiuh u long kum u iar ryngkuh ba la puid kiba khlem shyrtong. U deng ruh ki khaila kiba itynnat bad lada un sam bad deng sati sa ka khmut te lah iadei bha (p.26). kumba la kdew haneng u Khrawbor u dei uba dakaid kynthei bha, kumta ka jingiakynduh jong u ia ka Runa ka pynlong ba un sat sia ia u Raplang hadien ba ka Runa ka iathuh ia u shaphang u Raplang, kata ia ka trok KLM 1234. Ka jingdakaid kynthei jong u kam long tang bad ka Runa hynrei bad ka Lila ha kaba ka la pynkhyllaw ia u da kaba khot ia u da u Mithun. Dei haba ki dang ia bam ja ha Umsamlem ba u Khrawbor u la pynsangeh ia ka trok u Raplang bad sdang ka jingiakynroi bad ishoh haduh ba u Raplang bad u paralok jong u, u Mon Bahadur ki la mynsaw.

Ka jingshah shoh bad jingmynsaw jong u Raplang bad u Mon Bahadur kam kut noh tang ha kata ka jaka, hynrei ki la sat sia bad ki la pynap ban ioh pynhiar kput ia u. Dei ha u thieb Shang Bangla ba u Khrawbor u ai horn bad pan pass ia u Raplang namar u ñiew ba ka trok jong u ka dei ka 'road queen' bad ma u pat u 'road king'. Dei ynda u la dep shim pass ia ka trok u Raplang ba u sa sdang ban ñiah kham suki, hynrei ynda poi ha ki thaiñ Umsaw u iohsngew ba ka don ba pan pass na u bad u ai pass da kaba peit artat ia kata kawei ka trok. Hynrei dei ha kane ka por ba u Raplang ha ka speed 50km u pynphai wak da ka jingstet sha kamon bad ka dala ka tied ia ka khmut trok u Khrawbor bad ka trok u Khrawbor ka hab sha riat, kumjuh ruh u la mynsaw bad la rah ia u sha Civil Hospital hynrei kaba sngewsih ka long ruh ba ka kti kamon jong u kam trei kam shuh.

Lada bishar ia une u tyngshop ngi lap ba u nongthoh u wanrah ia u ban ieng tang ha kawei ka nongrim kata tang kum u nongialeh pyrshah

bad nongbishni ĩa ka jingim u Raplang bad ka jingdon ka jong u ka long ruh ban wanrah ĩa ki jingeh ha u Raplang, pynban u nongthoh u la lah ban ai kam ai jam ban pynkup pynphong ĩa u ban pynĭapher na kiwei pat ki tyngshop, hynrei ngi ĩohi bad lah ban ong ba u dei u 'flat cahraction' namar u don beit tang kawei ka jinglong khlem kylla.

Ki Puron

Ka Kalpana Devi

U nongthoh ha kane ka nobel u la wanrah ĩa ka puron pdeng kaba long kat kum ka jingdawa jong ka khana, khnang ba lah ban pyntyllun ĩa ki jingĭia ha ka rukom kaba beit bad ba ryntih.

Ka Kalpana Devi ka dei ka puron pdeng ha ka nobel *U Moo-Īong*, ka dei ka khun u Dhaneswar Sarma uba long ruh u Kontraktor baheh bha, ka ĩing ka sem jong ki ka don ha Oakland bad ki wan na ka longĭing jingngeit niam Hindu-Brahmin hynrei um bym da bat pyrkhing eh katta katta ĩa ka niam tynrai. Ka Kalpana Devi ka dei ka samla Bengali kaba bhabriew, ka long kaba ilub bha ha ka met ka phad bad ka don ka rynĭeng rynĭot kaba biang bad ka sniehdoh kaba saw bthuh. Ki Brahmin ki don ka khmut kaba nep bad ba jrong bad ma ka ruh kam da duna than ha kane ka bynta. Ka long ka briew kaba kylluid mynsiem bad ki briew jong ka juk disco (p.2). Ka pule ha ka kolej kaba ĩakhleh lang kynthei-shynrang (co-ed) ha Shillong College, haba ka leit klas ka ju sngewtynnat ban phong da ka patlun jean bad dei ha kane ka kolej ba ka la ĩa ithuh uthaw bad u Raplang. U Raplang u ju itynnat eh ĩa ka haba ka sari da ka rong saw jngum kaba ĩahab bha bad u shñiuh ba kdor baĭong jong ka. Ka don ki bniat ba beit bad ba ryntih, bunsien u Raplang u ĩanujor ĩa ka bad ka Runa Laila. Haba ka leit kai ka ju tah mascara bad eye-shadow, dei ka jingitynnat jong ka ba u Raplang u buh kawei ka dur jong ka halor ka miej jong u. Ka jingwan ka kmie u Raplang sha sor bad ka jinglap jong ka ĩa ka dur ka Kalpana ka la pynsheptieng ĩa u Raplang ĩoh kan don kano kano ka jingkhlanglad bad ka jingmai na liang ka kmie jong u. Hadien ba u Raplang u la ĩathuh ĩa la ka kmie, ka ruh ka la mynjur khlem don kano kano ka jingpyneh. Ka Kalpana nalar ba ka don ka dur ka dar bad ka rynĭeng rynĭot kaba itynnat, ka don ruh u ryndang ba sngewtynnat namar ha ka por ba ka dang rit la ju hikai rwai da kaba tem ryngkat bad ka harmoni. Ka jingĭalang lok jong ka bad ki khynnah Khasi ka pynlong ĩa ka ba kan ym salia than ĩa ka jinghikai ki kmie ki kpa Brahmin. Kumta ka jingieid jong ka ĩa u Raplang ka la rhem bha wat lada don ki paralok kiba kynroi bad kynnoh ĩa ka.

Ka jingĭoh kam u Raplang ka pynshngaiñ ĩa ka Kalpana bad kumta ki la ĩa rai ban ĩa shongkurim noh ha kano kano ka temple bad kumta ki la ĩa rai ban pyndep ha Kamakhya Temple khlem da kynjoh ktien ĩa ki

bahaiing bahasem, dei ruh ha kane ka por ba ka Kalpana kam banse ban thoh shithi sha la u kpa. U kpa jong ka haba u la ioh ia kane ka shithi u la sat sia bad lada jia ba ka don hajan un da pynpra bad shyieng bad shrüh, kumjuh ruh u hymmen jong ka uba la thmu ban siat iap syndon ia ka. Hynrei u nongthoh um shah bad ai lad ba kita ki bor kin jop bad pynjot ia ka jingim jong ka ioh ba ka khana ka shu kut noh. Ka Kalpana ka long kaba nang jngi kum ka han, bad ka nang shibun ki rukom jngi. U Raplang um ju ngiah haba peit ia ka haba ka pyni har jait ki rukom jngi(p.13).

Wat la ki don katto katne ki jingeh bad jingkhangelad na ka liang jong ka, hynrei ha kaba khadduh u kpa um banse ban suk. Kane ka paw mynba u phah ia u pakhyannah jong ka ban leit iakynduh bad ban khroh ia ka ba kan leit sah lang bad u kpa ha Oakland, ka Kalpana wat haba ka la sngewthuh ba ka jingdom u kpa jong ka ka la kham jem hynrei kam pdiang ia ka jingtyrwa u kpa. Kane ka pyni ia ka bor halade ba ka Kalpana ka don bad ruh ia ka jingtieng burom ia la u hymen. Dei ruh ha kane ka por ba ka ia jong ka Kalpana ka la pura bha bad u doctor u la ai jingmut ba ka dei ban leit noh sha hospital. Dei ha ka 13tarik u April ba ka Kalpana ka la kha ia i khun kynthei, hynrei tang mar bud sngi ka la shitom jur bad ka la khlad noh.

Haba bishar ia kane ka puron, ngi lah ban kubur ba u nongthoh u la lah ban aidur aidar kaba long ruh ka puron pdeng, lah ban ong ba ka dei ka 'flat character' namar bun ki jingmut jingpyrkhat jong ka ki long ryngkat bad ka jingai jingmut jong u Raplang. Ka jingdon jong ka ka pyntyllun ia ka plot jong ka khana. Wat la ka kut noh ha shiteng jong ka khana hynrei ka bteng pat da ka jingdon ka khun jong ka ka Rupamai kaba long ka nongmih bujli ha ka jaka jong ka.

Ka Dianghun

Kane ka long kawei na ki puron ba u nongthoh u la aidur aidar bha ia ka. Shisien peit i kumba kane kan dei ka puron pdeng ha ka khana, hynrei u nongthoh um shym la leh ia kane. Ka Dianghun ka dei ka khun jong ka Kong Emhi bad u Bah Datne kiba shong ba sah ha ki thain Bapung. Ha ka jingiathuh jong uwei u tyngshop kata u Mon Bahadur haba u batai ba ka don ki bniat balieh, hynrei imat kim ju shut, ki rymmian shyntur kiba itynnat, ka sniehdoh jong ka ka long saw, kiba itynnat eh dei u 'ñiuhmat barben ba kiew shalor, kata i kumba u stang na khmut bad kiew artat kum ki jong ka kmie kita kiba ong 'chimney eyebrow'. U shñiuh pat uba iong pring tyrngiap kaba imat kam ju kham sad. Ka don ruh ka jingshong kaba pawing bad iaid itynnat skuid diang skuid mon ba la syngit eh ka jaiñ thohsaw ba la sympien (p.36). Ka jingiakynduh jong ka ia u Raplang ka long lyngba ka kmie jong ka kaba ia trei dewiong lang bad u Raplang.

Hadien kane ka jingithuh ithaw u Raplang bad ka Dianghun ka la don ka jingktah ha u bad mynba u ïaid najan ïing jong ka u peit shata. Haba ka Dianghun ka ïohi ïa u ka shoh jingieid bad ka ju wan shaba don mau, kumta ka jingieid hapteng jong ki ka sdang ban suh thied. Haba ka jingieied ka dang sdang ka jinglehraiñ ruh ka don bad kane ka paw ba ka Dianghun ka pynhab ïa ka pela sha ha ka khohsiew u Raplang. Ka jingtrei shitom jong u Raplang bad ka Kong Emhi ka la wanrah ka jingroi spah bad ka jingsei jong ka Dianghun ïa ka trok ka pynlong ïa u Raplang ban bunkam ban korbar kam. Ka jingkiew spah jong ki ka pynlong ïa ka Kong Emhi ban shna kawei ka ïing kaba heh bha bad ka la ai kyrteng da ka “Ïome Villa” bad ka la pynlong ïa ka jingkhawai kiew ïing. Hangne ruh ngi ïohi ïa ka dur ka dar jong ka Dianghun haba ka pien slait da ka khyrwang bajngum bad kyrshah shiliang da ka muka thohsaw kaba pyniadei bad ka blouse ba thohiong. Ki juti jrong khongdong ba suit rong ksiar. Hapteng kito ki artylli ki song umbu ba ïeng rasong bha, la snoh rakuid u paila ksiar. Ki bniat ki balieh sbai bad ba u lipstick Blue Bell Pale Pink u la kiew bad pynsyep (p.54). U Raplang uba itynnat bad ieid ïa ka u la shim bad doh ïa ka bad u da syllud ïa ka jingshong, u twad ïa ka met ka phad baeh pdong pdong kaba pynpyrkhat ïa u ba ka dang sotti. Dei ruh ha kane ka por ba ka kmie ka Dianghun ka Kong Emhi ka ïathuh ïa ka jinglong bym sotti shuh ka khun jong ka namar ka la ïoh uwei u khun bad ka kyrteng jong u khun jong ka u dei u Babul bad ka la ïoh khunrei na uwei u ‘khar Bihar uba kyrteng u Ram Paresh Sah uba wan ban khai dewiong. Ka jingkhlad noh u kpa ka Dianghun ka pynlong ïa u Raplang ban kham leh trai shuh shuh ha ïing jong ka, kumta ha 11 tarik January ki la pynbeit ban dei ka sngi bia u Raplang bad ka Dianghun. Ynda la poi kata ka sngi ka Dianghun ka la kwah ba kita ki hum-hum ham-ham kin kut noh namar ka mynsiem jong ka kwah dik-dik ban ïohi noh ïa u Raplang. Ka jingriam jong ka bad ka jingïaid dem jong ka ryngkat bad ki nongbud synran ka la nang pynitynnat ïa u, ka riam bad pien ïalade da ka khyrwang ba la pynnoh da ki muka, ka phong ki juti jrong khongdong kiba ïong, ka tawah da ka ryndia, u shñiuh ka shu syngkhong khyllong shiliang, ki bniat kiba lieh sbai, ki rmiang shyntur ba la pynkiew rong bad ki jingsma iwbihi ba bang, ka jingïa poikha jong ka bad u Raplang ka long kaba ïa ibiang pyrla bha. Ka spah kaba ki ki don ka ktik ïa ki bad dei hangne ba ki thied ïa ka little Gypsy Maruti. Dei da kane ka Maruti ba u Raplang u ju wan sor bad leit sha Club. Ka jingngop bad ka jingkyrni leit Club jong u ka pynlong ïa ka tnga jong u ban leit lang namar ka jinghikai jong u. Dei ha ka jingleit Club ba ka rukom riam bad ka rukom im ki hap ban pyniaryngkat bad kito kiba ïa don lang ha kato ka jaka. U Raplang u la hikai ïa ka Dianghun ban kren phareng bad kumta ka la leit lang bad ryngkat bad ki riam kiba ïa dei bad kata ka jaka. Ka jingkylla ka met

jong ka ka pynlong ïa ka ban pep noh ha kaba leit Club bad hadien katto katne ka la kha ïa ka khun kaba heh lyput. Ka jingïoh khun jong ka kam pynlong ïa u Raplang ban sangeh ka leit Club bad ka jingbyrngia jong u ha kine ki jait kam ka la pynlong ban ktah ïa ka khih ka kamai bad ban klet ruh ïa ka ïing ka sem, kane ka jinglong jingman jong u Raplang ka phngian ha ka Dianghun ïa ka jingbym banse ban ieh la i khun ha shnong ban ban phet sha ka kiaw kurim. Hangne ngi ïohi kumba ka ïing kan paitlieng, hynrei ka jingkylla bamut jong u Raplang ka wanrah ka jingkmen ha ka Dianghun.

Ka jingdon jong ka Dianghun bad ka jingtbit jong u nongthoh ban ai kam ai jam, aidur aidar ka wanrah ïa ka jingtyllun ka plot haduh bakut ka khana. Ka jingdon jong ka ka pyllait ïa u Raplang na ka jingsniew, ka paw ruh ba ka long ka 'flat character', kumta kum ka puron ka don ka bynta kaba khraw ha ka khana.

Ka Jngiar

U nongthoh u wanrah ïa ka Jngiar kum ka puron bynrap ban pyntyllun ïa ka khana. Ka dei ka tnga jong u Bah Sneng bad ka kmie jong u Raplang na ki thaiñ Nongjrong, hynrei hadien ka snem 1947 ki la kynriah shnong noh sha Nongkhroh namar ka jingpang khieshohrih kaba la sar ïa bun ki mynsiem kumjuh ïa ki khun jong ka arngut, ki im ha ka rep ka riang bad wat la kam don spah don phew pynban da ka jingtnei shitom jong ka ka la lah ban pynshong skul ïa u Raplang ha shnong haduh klas V bad nangta ka la trei borbah ban kyrshan skul haduh ba un da lah ban pyndep ïa ki klas ba shajrong ban shong ban sah ruh ha sor. Ha sor, ka pynwai kawei ka ïing ba un sah. ha ka por ba u Raplang u dang pule ha sor u kpa jong u u la khlad noh na kane ka pyrthei. Wat la ki jingjynjar ki ban hynrei ka thom ban trei shitom kat lah kat ïai khnang ba ka lah ban kyrshan skul ïa la u khun, kam shah ïa u ban ieh ïa ka jingpule wat lada ka hap ban bsa kynthei briew marwei. Hangne ngi ïohi ba kane ka puron ka don ka bynta kaba khraw ban pyntyllun ïa ka khana, namar lada ka shah ïa u khun jong ka ban sangeh noh ïa ka jingpule ka khana kan kut bad kan ym lah shuh ban bteng. Ka Jngiar haba ka wan peit ïa la u khun sha sor ka lap halor miej jong u Raplang ïa ka dur jong ka Kalpana bad ka ithuh ba ka dei ka dkhar, haba ka la ïasyllok bad u khun ka la pdiang ïa kiei kiei baroh da ka jingthmu ba kan ïoh jait shalade.

Ki sngi por ki ïaid tad haduh ba u Raplang bad ka Kalpana ki la dep ïathoh shongkurim khlem ka jingtip ki kmie ki kpa jong ka. Hadien ba la dep shongkurim ka Kalpana ka la kwah ban ïakynduh ïa la ka jong ka kiaw. Dei hangne ba ka Kalpana ka ithuh bad sngewthuh ïa ka rukom kren ne khana ka kiaw jong ka kaba pynlong ïa ka ban shu ang dheng. Ki kyntien

ba ka Jngiar ki long: Te phei pat ei juh hei shanei sha khlaw, Didi (p.12). Na ki jingiohi bad jingiashem ka Kalpana ka sngewthuh ba ka Jngiar ka long ka kynthei kaba trei shitom bad kaba iar ka pyrkhat pyrdaiñ. Ka Kalpana ha ka basdang ka sheptieng ba ioh ka Jngiar kan kyntait ia ka. Kumjuh ka Jngiar kam sngewthuh ia ka rukom leh ka Kalpana kaba dem bad ktah ia ki kjat.

Ka Jngiar, lah ban iohi kat kumba la pruid dur da u nongthoh ba ka long ka brieve ba shisur bad haba ka khot ia ka pyrsa kurim ka ong beit Didi. Haka por ba ka Kalpana ka shitom jur ha hospital ka Jngiar kam shym la ieh ia u khun tang marwei, hynrei ka la ia don ryngkat hangta. Hadien ka jingkhlad noh jong ka Kalpana ka Jngiar ka don ka bynta ka bakhraw ha kaba iarap ia u Raplang ban weng ia u lyoh iong ba kah dum ha ka jingim jong u da kaba shimti ia i mynsiem ba thymmai iba long i khun jong u Raplang bad ka Kalpana ban ri ban kdup bad ban leh ia kaba donkam. Ha ka kam niah trok dei lyngba ka kmie jong u ba u la iakynduh ia ka Kong Emhi, lyngba ka Jngiar la pun jingkieng bad pyntyllun ia ka jingtrei jong u ha kaba u pyniaid ia ka kam jong ka Kong Emhi.

Ha ka jingniah trok u Raplang u iakynduh ia ki diengpyinkiang bad dei u Khrawbor u para draibar uba pynmysaw namar ka jingbishni. Hangne ngi iohi ia ka bynta jong ka Jngiar kum ka kmie, haba ka iohi ia ka jingmysaw jong u khun ia ka kti ba la sop spaiñ da ki jaiñ, ka la kylli ia kaba jia baroh. Ha ka jingiadei kam u Raplang bad ka Kong Emhi, haba u Raplang u iapmat ia ka Dianghun ka khun jong ka Kong Emhi, u Raplang u la iathuh ha la ka kmie, kum ka kmie kam shim la khang hynrei ka la shu sneng shu kraw ia la u khun bad pyni ia ka jinglong jong ki kynthei ha Bapung. Ka Jngiar, lah ruh ban iohi ba ka pha ia la ka jingim da kaba iehnoh mon sngewbha ia ki jaka rep jaka riang, ka spah ka phew bad ban ri ban sumar ia la ka ksiew na ka bynta ka jingmyntoi ka Rupamai bad ka la wan sah iing wai noh ha Ladthalaboh ba la pynwai da u Raplang. Ka jingleh kulmar u Raplang hadien ba u la iashong bad ka Dianghun bad haba ka Dianghun ha ka jinglyngkhum jingmut ka la phet sha la ka kiaw kurim bad ka Jngiar kum ka brieve ba shisur ka la pdiang sngewbha ia ka Dianghun, kum ka longkmie ka sneng ka kraw ia la u khun ha kaba u la pan mab na la ka kmie bad u la kylla bamut bad khroh biang ia ka Dianghun.

Ka Jngiar namar kata ka don ka bynta bakhraw ha ka khana, ka paw naduh basdang haduh bakut. Naduh basdang ngi iohi kumno ka ialam bad btin lynti ia la u khun kat haduh ba un da ioh ia ka iing thymmai. Ka jinglong shisur jong ka ka paw bha kumba la pruid dur da u nongthoh, ka sneng ka pyni ia u Raplang haba u leh ia ka bym dei, wat haduh ki bynta ba u Raplang u iashong bad ka Dianghun bad haba ka Dianghun ka la

ioh khun, ka kmie u Raplang ka dang sneng dang pyni bad kam shym la iehnoh lymboit lymbiang, kane ka dei ka dor jong ka Kong Jngiar kum ka kmie wat hapdeng ka jingduna ka jingnang jingstad hynrei ka don pat ka jingshemphang. Dei na kine ki jinglong ba ngi lah ban khot ia ka ka 'flat character' namar ki jinglong shisur jong ka, ka jingdon jong ka Kong Jngiar ka pyntyllun ia ka khana naduh basdang haduh bakut.

Kitei haneng ba la kdew bad tai ki dei kita ki tyngshop-puron paw khmat ne 'major character', hynrei u L.H.Pde um shym la ieh tang katne u la wanrah ruh ia ki tyngshop-puron paidbah ne ki 'minor character'. U nongthoh um da pynpaw eh naduh basdang hynrei ki wan mih tang ha shiteng ka khana, hynrei ki don pat la ka bynta ha kaba pyntyllun ia ka khana.

Ka Rupamai

Ka Rupamai ka dei ka khun jong u Raplang ba ka Kalpana Ddvi, ka kmie jong ka ka la iap noh shisngi hadien ka jingkha jong ka, la kha ia ka Rupamai ha 13tarik April. Hadien artaiew na kane ka jingjia ka kmie u Raplang bad u Raplang ki la iakut ban rah noh ia ka Rupamai sha la shnong, kata sha Nongkhroh namar ha shnong ka kmie u Raplang kan ioh ban sumar bad ba ka lah ban peit artat ia ka rep ka riang bad ki jingri jingdub. Kumta baroh arngut ki la leit shim ia ka khyllung na hospital bad rah noh sha shnong. Dei hangne ba u Raplang u pynshongnia ban im na ka jingim ba dang mih pli (p.19). Dei ha kane ka por ba u Raplang u la iehnoh ia kam trei ophis bad u pyrkhat ban wad jingtrei da kawei pat bad bunsien u ju kham pyllut por ha shnong ban ioh peit artat ia la ka jong ka khun. Ynda poi ka por ba biang ki ai kyrteng ia kata ka khyllung da ka Rupamai. Ha shnong Nongkhroh dei ka Angelin kaba shong Convent kaba hikai hangta, ka long ruh kaba kloï ban hikai ia ka Rupamai.

Katba ki sngi ki por ki tyllun stet, u kpa u dap da ka jingsngew kmen ban iohi bad iohsngew ba ka khun ka la nang ban rwai Jack & Jill, Baa Baa Black Sheep bad ban ong 'A' for 'apple'. Ka Angelin ka shong marwei bad dei na kane ka daw ba ka lah ban ai jinghikai ia ka Rupamai. Ka jingtrei u Raplang ka long sha ki thaiñ Bapung, kumta u la leit sha shnong ban leit iathuh ia la ka kmie artat ruh ban ioh leit jngoh ia ka khun. Tang poi ha iing ha la shnong u shim kynthup bad rah ia la ka khun u doh u dait bad nagta baroh arngut ki leit sum sha wah. Ka jingiakren jong u bad la ka kmie bad hadien ka jingiaphylliew jingmut ki la ia rai ban leit shong shnong noh sha Jowai khnang ba kan suk ka leit ka wan bad u la ai jingmut ban phah skul noh ia ka khun ha St. Mazzarello. Ka kmie u Raplang ha ka jingshisha kam sngew kwah ban ieh ia ka rep ka riang bad ruh ia ki jingri jingdub, kumta ka la shim por shitaiew ban pyrkhat, hadien

kane namar ka jingieid jong ka ia ka Rupamai ka la mynjur bad ia ka khih ka kamai ha shnong ka la ieh noh ha ki para kur, u Raplang u pynwai iing ia ka khun bad ka kmie ha Ladthalaboh.

Ka Rupamai ka long ka khynnah ka bastad bad banep jabieng, tang shiteng snem ka la kiew klas. Kane ka dei ka jinglah ka Meikha kaba jur bha ka jinghikai. Ka jingioh Meinah u kpa jong ka kam pat lah ban pynpyrkhat ia ka. Kum ka khynnah ka long kaba pariah, ka khnap Meikha sha ba palat. Katba ka nangsang ha ka rta ka durkhmat jong ka ka ring bha sha ka kmie ka Kalpana bad bunsien haba u Raplang u peit ia la ka khun um lah khlem lung ka mynsiem. Ha ki por shuti ka Kong Jngiar ka ju ialam ia ka Rupamai sha shnong ban leit peit ia ka bri, ka Rupamai ka ju kmen bha haba ka ioi ban leit shnong. Ka jingshim khia jong u Raplang ia la ka khun ka la pynlong ia u ban phah khreh kot ha kawei ka nonghikai kaba tbit bha, kumta ka Rupamai ka la nangkiew ha ka rynieng bad ka jingpule. Ka jingmih ba khatduh jong ka ka long ryngkat bad ka kmie kha, ka kmie nah ryngkat bad u Raplang ha ka por ba u Raplang u wan wad ia ka Dianghun.

Ka Emhi

Kane ka puron kam paw naduh basdang ka khana hynrei ka jingdon jong ka ka pyntyllun ia ka khana.ka Kong Emhi ka dei ka tnga jong u Datne bad ka kmie jong ka Dianghun bad ki dei na ka shnong Bapung. Lah ban ithuh nyngkong eh ia ka ha ka por ba ka iakynduh ia u Raplang, kam pat da rangbah, hynrei dei ka jingtrei shitom jong ka kaba pynlong ban iring ha ka dur khmat. Ka riam itynnat bad ikhuid da i jaiñ thoh saru, ka don ka sniehdoh ba lam byrtem, u ñiuhkhlieh barben bad lam kdor, ka dur khmat laidong ba itynnat, ki shyiengngab ki tan ia ki ngab. Ka don u ñiuhkhmat ba kiew (chinky):kata ki ñiuhmat ki kiew sha kadiang bad kamon(p.31). Ka don ki par dewiong sha ki thain Pamra kaba kam pat tih. Ka jingiakynduh u Raplang bad ka Kong Emhi dei lyngba ka Kong Jngiar ha ka sngi iew Pynsing ha Ummulong. Na kane ka jingiadei jong ka bad u Raplang ka la pynlong ia u ban leit sha iing jong ka ba kan batai ia ki par dewiong ki bym tih ne kiba ka la tih bad iehnoh. Dei lyngba ka Emhi ba u Raplang u iakynduh ia kita ki agent arngut kiba tyrwa ia ka trok namar kim kwah ba kata ka permit kan lehnohei. Ka Emhi ka la ioi ban tei iing da ka jingtrei shitom jong u Raplang ba ka ia ai kyrteng ka 'Iome Villa', nangta ka sa pynlong ia ka jingkhawai kiew iing da kaba ka iawer ia ki lok ki jor bad ki kur ki jait. Ka Emhi ka ju sneng ia la u tnga ba um dei ban dii palat, hynrei ka jingbym sngap jong u ba u la poi shaduh u pud ban duh la ka jingim khlem pat lap pynbiang ia ka kam ka jam bad ka don ka jinglong suda ha ka iing ka sem. Dei lyngba ka Emhi ba u Raplang u iakynduh ia ka Dianghun bad hadien ba la dap shisnem u kpa ka la pynbeit ia ka jingshongkurim jong kine arngut.

Katto katne pat ki tyngshop-puron kiba u nongthoh um da aidur aidar namar um i donkam bad kim iarap ia ka jingtyllun ka khana. Don napdeng kine kiba mih tang shisien mih bad ki jah noh, kum u Dhaneswar Sarma uba long u kpa jong ka Kalpana, u paw kum u tyngshop u bym bat pyrkhing ia ka niam bad ki dustur wat la u dei u Brahmin.

U Sneng u tnga ka Jngiar uba long ruh u kpa u Raplang ba shong ha Nongjrong hadien ba la kynriah noh sha Nongkhroh namar ka khieshohrih. Ha ka por ba u Raplang u wan pule sha sor u la khlad noh. Ka jingkhlad jong u ka la ktah ia u khun uba la pyrkhat ban iehnoh ia ka jingpule.

Dr. Teibor u long u doctor ba iarap ia u Raplang ban sop ban spaiñ ia ki kti ba la mong hadien ba u iashoh bad u Khrawbor ha ka por ka jingñiah trok jong u.

U Datne u dei u kpa ka Dianghun bad u tnga ka Emhi, u long ruh u dorji suh jaiñ, lada u kamai baroh shisngi kata shiteng na ka kamai jong u dih kyiad noh. U kham stad ban ia ka tnga namar u la pyndep haduh ka klas IV. Ka jingdih kyiad kalapyntroiñ ia ka koit ka khiah jong u haduh ba u la khlad noh khlem da ioh pynbiang ia ka spah ka phew ha iing ha sem.

Ka Angelin ka dei ka nonghikai skul ba pynnang pynstad ia ka Rupamai, ka sah Convent hi ha kata ka skul kaba ha shnong Nongkhroh.

U Ram Paresh Sah u dei u 'Khar Bihar ba wan tih dewiong ha ki thaiñ Bapung. Ka jingdon jong u ha Jowai kam dei eh tang ka kam tih dewiong hynrei u long uba sianti bad u la pynioh khun ia ka Dianghun bad la pynkyrteng u Babul.

U Kishan Rai u dei u nong Bihar u wan poi sha ki thaiñ Jowai na ka bynta ki kam tih dewiong ryngkat bad ka Kong Emhi, ka jingshaniah jong ka ia u ka pynlong ia u ban pyniaid ia ki trok bad pyndie ia u dewiong bad kumta ynda u la sngewbiang ka spah kaba u la ioh lum na ka u la phet noh sha la shnong khlem wan mih shuh.

U nongthoh u la wanrah ruh arngut ki 'thei dakaid kata ka Runa bad ka Lila bad kine ki paw ha ka jingiadei bad u Khrawbor uba dei u nongñiah trok bad ka long ruh ka rukom kamai tyngka jong ki.

Kumta haba bishar bad buhdor ia u L.H.Pde ia ka buit thaw tyngshop-puron u la lah ban wanrah bad pynbiang kat kum ka jingdonkam ban pyntyllun ia ka khana. Haba phai sha ki tyngshop-puron ba pawkhamat u la lah shisha ban ai kam ai jam bad ban pynkup pynphong kat kum ka kyrdan jinglong. Wat lada ka don ka jingduna khyndiat hangne hangtai ha ka rukom ban airong airup ia ka dur ka dar u Raplang uba long u tyngshop pdeng hynrei ia kiwei pat u la lah ban pynbiang.

LYNNONG - 4**Ka Buit - İathuh (Narrative Art)**

Nalor ka plot, ki tyngshop-puron ka buit-İathuh ka long kawei pat ka atiar kaba u nongthoh u pyndonkam ha kaba thoh nobel. Khlem ka buit İathuh ka plot ha ryngkat ki tyngshop-puron ka khana kam lah ban tyllun itynnat bad jlih bad ban ktik İa ki nongpule, kane ka long kawei na ki jingstad ba u nongthoh u wallam, ki nongpule ki lah ban sngew lyngngoh haba kdew sha kane ka bynta hynrei ka long kaba donkam.

U nongthoh uba don ka khana bad u duna ka buit-İathuh kam long kaba phylla balei ka nobel ka jong uwei pat ka kham sngewtynnat ban İa ka jong u.

Halor ka buit-İathuh lah ban kdew katto katne ki mat: Kawei ka long kaba u nongthoh hi u İathuh da lade İa ka khana khlem da pyndonkam İa ki tyngshop puron jong u ban İa kren than para ma ki. U nongthoh namar kata uba long u nongİathuh u lah ban buhrieh ne pynpaw İa ka jingdon jong u ha kaba İathuh khana. U nongthoh u lah ban pynpaw İa ka jingdon jong u lyngba ki jingkynthoh halor ka plot ne tyngshop-puron ne da kaba u sneng u pyni kumba ngi shem ha ka nobel u B.C.Jyrwa bad u K.W.Nongrum. ka jingdon u nongİathuh khana ha ka khana bunsien ka pynwit İa ki nongpule. Dei na kane ka daw, namar kata, ba uwei u kritik u pynkynmaw İa ki nongthoh fiction ba kum uwei na ki nongpule, um kwah ban shah hikai hynrei ban İohi(Barnet, p.135).

Kawei pat ka buit-İathuh ka long da kaba pyndonkam da ki tyngshop-puron ban İathuh İa ka khana ne İa ka dur ka dar, ka jinglong jong kiwei pat ki tyngshop-puron. Bun na ki nongthoh jong ngi wat lada ki jied da ka buit da kaba pyndonkam da ka 'third person', hynrei kim lah pat ban buhrieh İa ka sap tiplut jong ki. İa kane ka buit la pyndonkam da ki nongthoh naduh u John Roberts haduh kine ki sngi jong ngi, İa kum kine ki nongİathuh ong u John Raban, ki İai pynsngew shi İai pynsngew İa baroh ki jingmih na ki jingjia ha ka plot bad un İai pynpaw khlem jingbuhrieh ne tyngkai eiei shaphang ki tyngshop bad ki puron jong u kat haduh ba ngi lah ban İohi İa ki kumba peit lyngba ka İit kumta ban pynblad noh İa ka jingkwah tip u nongpule shaphang jong ki (p.33-34).

Kumta lada ngi peit İa ka buit-İathuh u L.H.Pde ha kane ka nobel ngi İohi ba ha ka basdang u nongthoh hi u long u nongİathuh khana ne 'narrator'. Ha ka sla 1, ngi İohi bad sngewthuh ba u batai İa ka jinglong jong u Bah Sneng bad ka Kong Jngiar bad ruh İa ka shnong jong ki, kumno ba ki la kynriah na kawei ka jaka sha kawei pat namar ka jingpang khieshohrih. U nongthoh kum u nongİathuh u batai İa ka

snem kha jong u Raplang kumjuh ruh ia ka jingpule jong u. Ym tang katne, hynrei u batai ruh ia ka dur ka dar, ka riam ka beit jong ka Kalpana, ia u kpa jong ka, ka jaka sah, ka jingtrei jingktah. Ha kaba batai ia ka Kalpana u nongthoh u ong kumne: Ka Kalpana Devi kam dei eh ka smla Bengali kaba bhabriew... (p.2).

Sa kawei pat kaba u nongthoh u pyndonkam ia ka buit iathuh kaba u ieh pat ha ki tyngshop-puron jong u ban iathuh ia ka dur ka dar bad jinglong kiwei pat ki tyngshop-puron. Ia kane ka buit u nongthoh u la pyndonkam lyngba u Mon Bahadur u batai ia ka dur ka dar jong ka Dianghun kumne: Are ka khynnah te kaba itynnat, ka don ki bniat balieh, hynrei imat ki bym ju shut... (p.35).

Hangne ngi sngewthuh ba kumno u Mon Bahadur u batai sani bha ia ka dur ka Dianghun hadien ba u iohi katba u dang ia kren bad u Raplang, kumjuh ruh ha kaba batai ia ka jingtrei bad ka dur ka dar jong ka ka Kong Emhi, u nongthoh u ieh ha uwei u tyngshop pdeng jong u ban batai bad iathuh ia ka dur jong ka kumne: Ka briew ka bym pat rangbah bha, hynrei imat dei ka jingtrei shitom jong ka kiba la pynlong ia ka ban iring (p.31).

Bun na ki buit-iathuh u L.H.Pde u la long hi ma u u nongiathuh tang ba um pynpaw ialade hynrei lyngba ki tyngshop jong u. Kane ka jingleh ka long ba um kwah ban pynsngew ia ka jingdon ka jong u ha kaba iathuh khana. Ia kine ngi iohi ha ka jingbatai u Raplang shaphang ki kam bad ki jinglong jong u Director General jong kata ka Corporation: Ym uba halor u dei u jong ngi hi, u don ka jingshaniah palat ia ki (p.14).

Ia kine ki jinglong jingman ha ka kam ka jam jong u Director General jong kata ka Corporation kaba u Raplang u trei la batai hi da u nongthoh tang ba um kwah ban pynpaw ialade hynrei u la pynpaw lyngba u tyngshop pdeng ha ka khana hynrei ka rukom pyndonkam ia ka jingkren la sngewthuh ba dei u nongthoh uba long u nongbatai. Lada ngi bishar bniah ia kine ki buit-iathuh u nongthoh ngi lap kum ha kine ki kyntien: Keiñ me heh khlab, la pyrkhath dom u Raplang. Me ia long MLA leh aiñ. Mynshuwa pat te me ki lum kin madan (p.66).

Lada bishar halor kane ka mat kren ngi sngewthuh shai ba kane ka dei hi ki kyntien jong u nongthoh, hynrei ka long ba u shu pynkren lyngba u Raplang shaphang uwei u nongmihkhmat sha ka iing Dorbar Thawaiñ.

Haba bishar kyllum halor kane ka mat ngi lah ban iohi bad sngewthuh ba u nongthoh um da ai lad ia ki tyngshop-puron jong u ban iathuh ia ki jingjia bad ki jinglong jingman ha ka khana.

LYNNONG - 5**Ki Jaka Bad Ki Por Jong Ki Jingjia**

Ki nongshong shnong ka pyrtnei shu thaw ki im ha u pud sawdong ba la mang, ki jaka puta, ki lum ki wah, ki shnong ki thaw, ki briew ba ki iashong iasah lang, wat ki iing hi ruh la shabar ne hapoh ki don ka bynta ka bakhraw ban saiñdur ia ki tyngshop-puron. Ka iing shetja ka long ka jaka ba tym pang ba pyniar ia ki jingtip jong ngi shaphang ka kmie jong ka iing, kumba ka jinglong jong u briew ka iathuh ne pynithuh ia ka akor ka burom. Ka jingtip ia ki jaka ba u nongthoh u aidur ha ngi ka jingtip ia ki nongpule ia ka jingiadei ne jingiapher ki briew kiba im ha ka nobel. Dei ha pyrshah kine baroh, ki briew ha ka pyrtnei jong ka khana ki khih ki ksar. Ka jinglah u nongthoh ban aidur ia ka sawdong sawkun (environment) kaba khring ia ki nongpule ban sngew iajan bad ka jingshisha, ka pynngeit ba ki jingjia kum kine ki da jia shisha ne ki lah ban jia. Kine kiei kiei kiba ker sawdong ia ki tyngshop-puron kiba iasnoh bad ki jingjia ha ka khana bi ia iaid lang ruh bad ka por jong jingjia.

U W.H.Hudson ha ka jingbatai jong u shaphang ka jingdonkam jong ki jaka, ka por ha ka nobel ka long ba ha kano kano ka dur na ka liang kaba ngi jied, ka long kaba shai ha baroh ki nobel ha kaba ia ka jingim u briew la pynpaw shakhmat kumta ka dur ka dar bad ki jaka puta ki donkam ban iasoh lang bad kawei-pa-kawei na ki namar kata la ñiew ba ka don ka jingiaseh bad kawei pat (p.159).

Kumta ngi sngewthuh ba lyngba ka jingbuh ia ki jaka bad jingpyniaid ia ka por u nongthoh u don ka bynta kaba khraw ha ka nobel, bad lyngba kine ba u nongthoh u lah ban long uba jop ne uba shah rem. Kumta u nongthoh u dei ban long phikir bha ha kaba iadei bad kane ka bynta. Nangta u Hudson u ban biang kumne: Ha kane ka bynta ki kam bad jingtrei, u nongthoh nobel u la dei ban bishar bniah kat kum ka jingbit bad ka bor ka jinglah ha ka jingbatai jong u (p.159).

Ha kaba ia dei bad kane ka bynta ngin khmih bad peit ia u L.H.Pde la u lah ne em ban wanrah bad buh ia ki jingjia kat kum ki por bad ki jaka bapher bapher.

Ha ka basdang jong ka nobel u nongthoh u la wanrah shuwa ia ka jaka kaba long ha nongkyndong kata ka shnong jong ki kmie ki kpa u Raplang ha Nongjrong. Hynrei hadien ka jinglailtuid ka Ri India kata ha u snem 1947, ki kmie ki kpa u Raplang ki la kynriah jaka noh sha Nongkhroh na ka daw jong ka jingpang khieshohrih, dei hangne ba la kha ia u Raplang kata ha u snem 1960; haduh hangne u nongthoh u dang pyni ia ki jaka ha nongkyndong, hynrei tad haduh ba u Raplang u la pyndep ia ka Klas

V na shnong u la hap wan sah noh sha sor namar ka jingpule ba dang sah jong u. Ha sor la ong ba u Raplang u sah marwei ha kawei ka iing bad ruh ha ka jaka pule ha Shillong College u la iakynduh bad kawei ka samla Bengali bad ka kyrteng jong ka ka dei ka Kalpana. U la lah ban pyndep ia ka jingpule ha sor bad u la pass bha bad hadien u la ioh kam, ka jingioh kam jong u ka la pynlong ia u ban iathoh shongkurim bad ka Kalpana bad dei hangne ruh ba u nongthoh u la wanrah biang ia ka jingkylla jong ka jaka, kata na sor Shillong sha Gauhati ha kaba u Raplang bad ka Kalpana ki leit sha Kamakhya ban iathoh bad ki la sah ha Horizon Hotel katto katne por. Hadien kata ki la wanphai biang sha sor Shillong sha la ki kam ki jam ha kaba ki la ia sah ha ka Quarter kaba la ai da ka ophis ba u Raplang u trei. Dei hangne ba ka wan ka jingkylla ha ka met ka Kalpana bad ha ka 13tarik u April ba ka Kalpana ka la kha ia ka khun kynthai kaba kyrteng ka Rupamai, shisngi hadien ka jingkha ia ka khun ka Kalpana ka la khald noh na kane ka pyrthei kata ha ka 14tarik u April kaba la long ka sngi kaba kthang tam ha ka jingim u Raplang. Kumta lada ngi bishar haduh hangne ngi lah ban iohi ba ia ki jingjia bad ka tairk u nongthoh u la buh beit ba ki jingjia ki long ha sor.

Hadien ka jingiap jong ka Kalpana u nongthoh u la pynkylla pat ia ki jaka kata na sor sha nongkyndong kata sha shnong trai jong u Raplang ha Nongkhroh ha kaba ka Rupamai ryngkat bad ka Jngiar ki la leit sha shnong artaiew hadien ka jingkhald jong ka Kalpana, kumjuh ruh u Raplang hadien ka jingmad ia ka jingkthang la mih ruh ka jingbym iasngewthuh jingmut ha ka ophis ba u trei kaba la pynlong ia u ban iehnoh ia ka kam ba u trei bad ban leit sah noh sha la shnong. Ka jingleit sah jong u sha la shnong ka pynlong ia u ban trei noh da kawei ka kam kata da kaba u la niah trok. Ka jingkamai trok jong u ka la pynlong ia u ban iakynduh ia u Khrawbor uba long u para draibar. Dei ruh ha Umsamlem ba u Raplang bad ki jong u Khrawbor ki la poi sha ka iashoh iadat ha kaba u Raplang u la mynsaw.

Hadien kane u nongthoh u la pynkynriah ia ki jaka puta sha Khliehriat Bapung. Ha ka jingkamai trok jong u Raplang u la kynduh ia ka Kong Emhi na ki thain Bapung nangta u la sdang ia ka kam da kaba u ia trei lang bad ha ka kam khaii dewiong. Ka jingtih dewiong jong ki ka long sha ki thain Pamra bad ruh ha ki thain Molamoh Damstai . ka jingtrei dewiong ha kine ki thain Bapung ka la pynlong ia u Raplang ban ia kynduh ia ka Dianghun ka khun ka Emhi, hadien kane ka Kong Emhi ka la sdang ban kiew ha ka spah ka phew na ka jingkhaii dewiong, kane ka long ka lad ka lynti ia ka Kong Emhi ban shna noh la ka iing ha Bapung bad u Raplang pat hadien kane u la poi iashong bad ka Dianghun. Ha kane ka nobel ka don ruh ka jingwanrah u nngthoh ia ka shnong Ladthalaboh ha kaba ka Jngiar ryngkat bad ka Rupamai ki wan ban sah da kaba ieh noh ia ki kam ki jam

ha la shnong namar ka jingbit jingbiang jong ka Rupamai ha ka jingshong skul. Kumta ka jingkut jong ka khana ha kane ka nobel ka long sha ki thaiñ Bapung khlem da pynkynriah noh shawei namar ka jingshongsuk shongsaiñ hapteng u Raplang bad ka Dianghun.

Kumta ha ka liang ki jaka puta bad ka por u nongthoh u la lah ban wanrah ia ki jingjia bapher bapher da kaba u sdang na nongkyndong, nangta pynpoi sha sor, nangta sha ki thaiñ Gauhati bad khadduh sha Jowai sha ki thaiñ Bapung. U nongthoh haba bishar u lah ban don ka jingduna hangne hangtai kum na ka liang ka iing jong u Raplang ha sor, ka snem ba kha ia ka Rupamai, ka snem ba ka Kalpana ka khlad noh. Wat la u nongthoh um shym la lah ban pynbiang ia kine kiei kiei, hynrei ka khana ka iaid beit khlem don kano kano ka jingdkoh ha ka jingiaid beit ka plot ha ka khana.

LYNNONG - 6**Kiwei Pat Ki Buit-thaw**Ki Shithi

Ki shithi ki don la ka jong ka bynta ha kaba u nongthoh u la lah ban pyntyllun ia ka khana. Ki shithi ki long ki nongrim ha kiba la lah ban lum ia ki jingtip ban pynwan ia ka histori da kaba thoh ia ka histori ka jingim u briew (biography). Ha ka spah snem kaba khadhynriew la iohi ia ka jingwan paw pyrthei jong ka nobel shithi Eupheus jong u John Tyly (1579), ki nobel shithi ba kham pawnam ki long ki jingtrei jong ka spah snem ba khadphra. Ka Pamela (1740) bad ka Clarissa (1747-48) jong u Samuel Richardson ki don ia ka kyrdan hapdeng ki nobel ka pyrthei. Namarkata, “ki shithi jong u briew ... ki long ka iit khmih ia ka dohnud jong u, baroh kat kaba jia hapoh ka dohnud ka paw khlem buhrieh” ha ki shithi jong u (Ian Watt, p.217).

Ki shithi namar kata, ki long ki atiar ba u nongthoh nobel bad la pyndonkam ia ki da jan baroh ki nongthoh nobel Khasi. Ki shithi kim long tang ka lad ia u nongthoh ban pynpaw ia ki jingsngew ba shapoh jong ki tyngshop-puron, hynrei la pyndonkam ia ki kumba leh u L.H.Pde bad u W.Tiewsoh ban long ki atiar ban pyntyllun ia ka plot ha ka khana (Shangpliang, p.65-66). Ki shithi kiba u L.H.Pde u pynlong kum ka atiar ha ka nonbel U Moo-Īong ka pyni bad kdew ia ka jinglong ka Kalpana ha kaba ka khlem pyntip sha la iing ia ka jingiadei jong ka bad u Raplang, hynrei ki la iapyrkhat baroh arngut ban leit iathoh sha Kamakhya Temple namar ka jingtieng jong ki ia u kpa, ka kmie bad ki bahaing bahasem jong ka Kalpana. Kumta ka shithi banyngkong ha kane ka nobel ka pyni ia ka jingthoh ka Kalpana sha la u kpa ban pynsngew ia ka jingthmu bad ka rai kaba ma ki baroh arngut ki la rai (p.6-7).

Kumta lyngba kane ka shithi ngi iohi ia ka jingtyllun ka plot ha ka khana ha ka jingiadei u Raplang bad ka Kalpana, ngin shem kumba kan don ka sohsat ne jingeh ia kine ki arngut ha ka jingiadei bad u kpa ka Kalpana. Kane ka paw haba u kpa jong ka u la ioh ia ka shithi bad u la byrngem ban pyntip sha ki pulit bad ruh u la pun ha kamynsiem ban pynpra ia ki shyieng ki shruh jong ka, kumjuh u hymmen jong ka u la byrngem byrsit ban pyniap syndon ia ka. Hynrei u nongthoh um kwah ban wanrah ia ki jingeh ne sohsat lyngba ka jingim jong kine arngut namar ka jingthmu ban pyntip sha ki pulit hadien kan ktah ia ka burom ka ijot jong u. Lyngba ka shithi ka plot ka tyllun haduh ba kin da wan phai na Gauhati hadien ba ki la pyndep ia ki niam ki rukom, bad hadien ba ki la wan phai ki la ioh pdiang shibun ki shithi, kynthup ia ka shithi

ba la thoh da ka kmie jong ka Kalpana kaba pynpaw ïa ka jingsngew lem, hangne ka Kalpana ka kdup ïa u Raplang-Oh Rap, nga dap da ka jingkmien, kane ka shithi ka long na i Mei, i long iba don mynsiem (p.10). Lyngba kane ka shithi ka jingkmien ka sdang ban wan biang ha kine ki arngut ïa kaba ki kheĩn ba ki kmie ki kpa ki la isih ïa ka. Ka khana ka ïaid haduh ba ka Kalpana ka la jan dap bnai bad haduh kane ka por kam ju ïoh shithi shuh bad ruh ym don ba wan mih na ka liang ka ïing jong ka.

Kumta ki shithi ki long ki atiar ha kaba u nongthoh u pyndonkam ban pyntyllun ïa ki jingjia ban pynitynnat ïa ka plot ha ka khana, kane ka long ruh kawei na ki buit jong u nongthoh.

KA JINGÏAP

Kane ka long kawei pat na ki atiar ba u nongthoh u pyndonkam ha ka nobel. Ka jingpyndonkam ïa ka jingïap ka wanrah ïa ka jingkyndit bad sngew syier ha ki nongpule bad ki nongsngap. Kumta ki nongpule ki don ka jingktah haba ngi lap ba u Sneng, ka Kalpana bad u Datne ki ïap noh. Ki don la ka jong ka jingbha bad jingsniew ha kaba u nongthoh u wallam ïa ki jingjynjar bad jingïap ha ki. Ka jingïap ka lah ban jia na ka daw ka jingshitom ha ka met, ka jingpynïap hi ïalade ne ka jingaksiden ba shu jia ryngkhat ryngkhat.

Ka jingïap jong u Sneng u lok ka Jngiar, u kpa u Raplang ka long shen hadien ba u Raplang u la wan sha sor ban pyndep ïa ka jingpule jong u, ka jingïap jong u i kumba kan ktah ïa ka jingïaid beit jong ka plot, namar u Raplang u la pyrkhat ban wan phai noh sha la shnong ban ïarap kam ïa ka kmie, hynrei um ai lad ba ki jingeh kin long ki mawjynthut na ka bynta ka jingpule ïa u Raplang. Kumta u nongthoh u pynlong ïa ka Jngiar ba kan trei shitom khnang ba ka lah ban bsa bad pynshong skul ïa la u khun. Lada bishar halor kane ka buit i kumba u nongthoh um da donkam eh ïa uno ne kano ki tyngshop-puron ban pyntyllun ha ka plot jong ka khana, ka jingdon u Sneng haleh ka lah ban pynwit ïa ka jingïaid beit jong ka khana. Kumjuh ruh ka jingïap jong ka Kalpana ka long kyndit, kata tang mar shisngi haba ka la kha ïa ka khun. Kane ka wanrah ka jinglyngngoh ha ki nongpule, namar la khmih lynti ba kan sa duh la ka jingim naduh ka por ba ka dang ïalang bad u Raplang, ka jingbyrngem ki kmie ki kpa bad u hymmen jong ka ka pyni ïa ka jingbymshong shngaiñ ha ka jingim ka Kalpana. Ka jingleh u nongthoh hangne ka lah ban long namar ka jingsheptieng jong u ïoh ba kan mih kano kano ka jingkulmar na ka liang ki bahaiing bahasem jong ka Kalpana kaba lah ba pynthut ïa ka jingïaid beit ha ka plot jong ka khana. Ka lah ruh ban long ka shongkha shongman jong ka bad u Khasi

kaba lah ban wanrah ia ka jingwit hadien habud, namar naduh basdang ngi iohi ia ka jingbeh mynder bad ki jingkynshi ki paralok na ka liang u Raplang bad na ka liang ka Kalpana. Kumta u nongthoh haba u wanrah da ka jingiap ka Kalpana kino kino ki jingwit ki duh bad jah noh bad kumta kam ktah ia ka plot jong ka khana. Khadduh ka jingwanrah ia ka jingiap u lok ka Kong Emhi u Datne, u kpa ka Dianghun ka long ne um i donkam ban buh ia u ha ka ban pyntyllun ia ka khana. Kawei pat ka jingma ka long, lehse ba ka jingdon jong u Datne ka lah ban pynkulmar ne pynwit ia ka jingiadei jong u Raplang bad ka Kong Emhi ha ka jingiadei kam dei jam kaba ka spah ka la roi ha ki bad ruh ka lah ban don ka jingwit ia ka jingiadei jong u Raplang bad ka Dianghun bad ba u Raplang un ym ioh ban leh trai ha iing ka Kong Emhi.

Kumta lah ban iohi ba u nongthoh u la pyndonkam ia ka buit jong u, ban pyndonkam ia ki tyngshop-puron kat kum ka jingkwah jong u. Ka jingiap ne ka jingjah noh ki tyngshop-puron ka long ka buit ba u nongthoh u pyndonkam ha ki nobel jong u ban pyni ia ka jingbym larkam jong ki ne ka jingma kaba ap bad kaba lah ruh ban ktah ia ka jingtyllun jong ka plot ha ka khana.

KA JINGPYNDONKAM İA KA KTIEN

Ha kane ka nobel, u L.H.Pde u la pyndonkam ia ki kyntien kat kum ka jingdonkam jong ki kata ka long kat kum ka jaka bad ka por, haba khmih bad peit ha kane ka nobel ngi lap ba u nongthoh u pyndonkam khleh ia ki ktien haba ki ia kren kata ki ktien shnong, ktien sor, ktien phareng bad ktien dkhar. Ka jingpyndonkam ia kine ki kyntien ka long kat ka jingiakynduh ne jingiadei hapteng ki tyngshop-puron. Ngı lah ban shem ia ka jingkren 'tien shnong hapteng u Raplang bad la ka kmie la hangno hangno ba ki iashem ne haba iakren kam kren jam, ka jingkren ia ka ktien sor ngi shem haba u Raplang u iakynduh ia ki paralok bad ha ka jaka trei, ka ktien dkhar pat la pyndonkam haba u Raplang u ia kren bad u Mon Bahadur uba dei u 'khar Nepali, hynrei ia ka ktien phareng u pyndonkam ha ka ophis trei kam bad la ki para nongtrei bad ruh ha Club mynba u ju leit bad juh bha, ka ktien Pnar pat u pyndonkam ha ka jingia trei kam bad ka Kong Emhi bad ka Dianghun. Haba phai sha kane ka bynta ngi lah ban iohi ia u nongthoh ha kane ka nobel u la lah ban pyndonkam ia ki jait ktien bapher bapher kat kum ka jingdonkam, kane ka pynpaw ba u nongthoh um riej ia ka jingshisha kaba paw lyngba ka dur ka dar, ki kam ki jam bad ka jinglong jingim jong ki tyngshop-puron, u L.H.Pde u long uba laitluid bad kren beit ha ki jingthoh jong u, um riej ia kaei kaba u iohi ne iohsngew (Shangpliang, p.3-4).

Dei lyngba kane ka buit ba ngi lah ban sngewthuh bad iohi ba u nongthoh u la lah ban pynpaw shabar lyngba ka jingthoh jong u ha ka liang jong ka jingim kaba ia dei bad ka longbriew manbriew bad kat kum ka jingiaid jong ka por u pynpaw shynna ia ka imlang sahlang lyngba ki tyngshop-puron jong u.

LYNNONG - 7

Ki Phang Pdeng

Ka phang pdeng ka long kawei na ki buit-thaw kaba dawa ïa ki nongthoh ban ai bynta ha ka nobel. Ki nongthoh ki ju wanrah ïa ki phang pdeng bapher bapher ha ki jingthoh jong ki, la ka long ka jingieid kaba kynthup ïa ka jingieid samla ne ka jingieid kmie-kpa bad kiwei kiwei. Ki nobel kiba mih ha ka pdeng jong ka spah snem kaba arphew la shem ba ki nongthoh ki kham phai ïa ki phang pdeng jong ki ïa ka jinglong jingim briew bad ruh halor ka imlang sahlang.

Kumta haba phai sha ka nobel U Moo-Ĭong, ngi lah ban kdew ba u nongthoh u wanrah shibun ki phang pdeng, kiba kham kongsan na kine dei halor 'ka jingieid', 'ka imlang sahlang'.

Ka jingieid kaba paw hangne ka long ka jingïadei u Raplang bad ka Kalpana, ka jingïadei u Raplang bad ka Dianghun, nagta ka jingïadei ki kmie ki kpa bad ki khun bad kumjuh ruh ki khun bad la ki kmie ki kpa, ka jingieid paralok hpdeng u Raplang bad u Mon Bahadur.

Ngin phai shuwa ka jingïadei u Raplang bad ka Kalpana, ka jingieid jong kine arngut ka sdang ban suh thied naduh ba ki ïakynduh ha kolej, ka jingieid samla hpdeng kine ar ka la teh song bha kat ba haduh kim tieng shuh ïa ki kmie ki kpa bad ki bahaïing bahasem ruh, wat la ka Kalpana ka dei na jaitbynriew Bengali hynrei haba ka jingieid ka par pañ kim sngew don jingpher eiei ruh em, ka jingieid jong ki ka pynlong ba kin thom ïa ki jingwit bad ki diengpyngkiang kiba don hakhmat jong ki, kumta ki la rai ban leit ïathoh bad ban pyndep ïa ka niam ka rukom sha Kamakhya Temple tang arngut hi khlem ka jingtip ki kmie ki kpa. Hadien katto katne por haba ki la pyndep ïa kiei kiei baroh ki la wanphai noh na Gauhati bad ban sah ha ka Quarter ha ka ophis ba u Raplang u trei, hynrei ka jingtieng jong ki ka dang don hi wat haba ki la sah jngai na la ïing. Ki sngi bad ki por ki ïaid ha kaba ka jinglong jingman ha ka met ka Kalpana ka la sdang ban kylla bad ki dak ki shin ki paw haba ka la pura bnai bha, kumta ha 13tarik u April ka la long ka sngi kaba slem than ha u Raplang, ka jinglynga myniem ka bym nang ban batai bad ïa ka jingwan i mynsiem ba thymmai ha kane ka sngi bad ka tarik ba ka Kalpana ruh ka la kha ïa i khun kynthei nyngkong jong ka ka Rupamai. Kane ka long ka por jong ka jingkmien ha u Raplang haba u la leit bran bran ban ïathuh sha la ka kmie ha kaba don ha thwei ki jingpyrkhat na ka bynta u khun uba don ka jingkit kaba khia. Kumta ka jingkha ïa ka Rupamai ka la nang pynskhem ïa ka jingïadei kine arngut, hynrei shisngi hadien kane kata ha 14tarik April u lyoh ba dum u la kah ha ka jingim u Raplang haba u la ïoh

jingtip na ki doctor ba ka Kalpana ki dang buh hapoh ‘Observation Room”. Ka kmie u Raplang kaba la ia don ryngat bad la u khun ka la pyntngen ia u namar ka tip bad sngewthuh ia ki nongkha haba ki shu sei. U Raplang uba leit ban peit ia la ka jong ka lok um iohi shuh kumba ka ju long ha ka por ba ka dang khlain, ka jingduh jingkyrmen ka wan ha ka jingim jong u hi ban ym slem sa tang shiphang por ka jingiap ka wan ban rong noh ia ka ban pynkhlad bad pynkdut noh na kiei kiei ki jong ka pyrthei wat na la u lok baieid bad i khun ba ka dang shu kha. Ka jingkhlad jong ka Kalpana ka wanrah ka jingeh ia u Raplang, ym tang ka jingkhlad noh ka Kalpana hynrei namar ka jingiehnoh kam jong u na ka ophis ba u trei, ka jingthmu jong u hadien kane ka long ba un im bad trei na ka bynta ka khun jong u. Ka jingduh noh jong u ia ka Kalpana bad ka jingtrei jong u ha la shnong i kumba ka khana kan poi noh sha ba kut, hynrei ka kam bad ka jingtrei ba thymmai jong u ka wanrah ia ka jingiadei jong u bad ka Dianghun.

Ka jingiadei u Raplang bad ka Dianghun ka long naduh ka por ba u Raplang u poi ia trei kam trei jam bad ka Kong Emhi, ka kmie ka Dianghun, ka jingiaieid samla u Raplang bad ka Dianghun ka sdang naduh ka por ba u Raplang u iohi nyngkong ia ka ha iing ka Kong Emhi, ka jingitynnat jong ka ka la pynlong ia u ban iapmat ia ka. Ka jingiaieid jong ki baroh arngut ryngkat bad ka jingiadei kam bad ka Kong Emhi ka la iaide bha. Ka jingithuh ithaw hapdeng kine arngut ka paw na ka jingkren ka Kong Emhi. Ene sia toh u Bah na Laban wa khana ia pha (p.36).

Ka jingtrei shitom u Raplang ka pynlong ia ka Kong Emhi ban kiew spah kat haduh ba ka la shaniah tylli ia u Raplang, kumta ka jingiadei u Raplang bad ka Dianghun ruh ka la nang kham ia jan dei haba ka Dianghun ka la sei kawei ka trok, kumta ka kam u Raplang ka la nang khia ha ka jingiadei kam bad ka kmie kumjuh ruh bad ka khun, ka jingtrei ruh ka la iaide bad kiew stet bha bad ka spah ka la kiew haduh ba ki la tei kawei ka iing kaba heh bha kaba la ai kyrteng “İome Villa”, ka jingkhawai kiew iing ka la nang pynjan bad u tдем saihon shoh jingieid hapdeng kine ar ka la nang rhem bad dei hangne ba ka Kong Emhi ka la iathuh ia u Raplang shaphang ka jingiōh khun jong ka Dianghun bad ba kam dei shuh kaba dang sotti kumba u Raplang u mad bad shem ia ka met jong ka, u Raplang haba u tip ia kane um sngew eiei namar ialade ruh u long uba la don khun tang ba ma u pat ka lok ka iap noh. Haba u peit ia ka Dianghun u sngew synei ia ka wat la ka tap eit miaw ia la ka jinglong jingim, hynrei u Raplang u sngewtuh ba u myrsiang samla u ju ong, ba haba la daiñ tdong lang katno ka long kaba sngewtynnat (p.60).

Kumta ka jingiaieid bad jinglong kawei jong ki ka la pynlong ia ki ban pyrkhat noh da kaba pyndep ia ka poikha poiman ha ka rukom kaba tipbriew-tipblei. Kumta kane ka jingbat kular hapdeng jong ki ka la pynlong

ia u Raplang ban iathuh ha la ka kmie ia kiei kiei baroh, hynrei ka kmie kam ong eiei shaphang kane ka kam bad ka paw ba ka sngewbha ia ka jingiathuh u khun jong ka bad ba ka suk ia u khun ban ia poikha bad ka Dianghun. Kumta ka jingkhlad noh u Datne u lok jong ka Kong Emhi ka la nang pynjan shuh shuh ia u Raplang haba ka jingiaeid jong ki ka nang teh syrdo bha. Hadien ba u Datne u la dap shi snem la buh ia ban pyndep ia ka jingiabia hapteng kine arngut, bad dei ha ka 11tarik January kaba la long kawei pat ka sngi sah kynmaw ia kine ar kaba la pyndap ia ka iing ka sem miar da ka jingkmien jingsngewbha, ka jingiapoikha hapteng kine arngut ka long kaba iahab pyrta bha. Ka jingsuk jingsaiñ ka synshar ha kane ka longiing bad ka spah ka phew ruh ka kiew rasong bha. Ka jingkiew spah jong ki suki suki la sdang ka jingsarong bad kaba la pynlong ia u Raplang ban ieid sa ia ki kam sngewbha da kaba leit Club, nangta u la ialam ruh ia ka Dianghun bad pynithuh ia ki lok ki jor kiba ia im sngewbha ha ka bam ka diha ha kane ka jaka. Ym slem hadien kane ka jingkylla ha ka met jong ka Dianghun ka wan bad kumta ka la kha ia ka khun jong ka. Ka jingbrai jong u Raplang ha ki kam sngewbha ka la pynlong ia u ban shim sting ia ki kam ki jam khamtam lei lei i kumba um salia na ka bynta ka lok bad ki khun, kane ka jingleh jong u ka la pynlong ia ka Dianghin ban phet na la iing bad ban leit sha la ka kiaw bad ban iehnoh ia i khun ha la shnong. Wat la ka jingiapher jingmut ka wan ha ka longiing jong ki, pynban haba u tдем jingieid u dang sah bad synshar la lah ban tehsong biang ia ka longiing longsem sa shisien pat.

Kumta haba khmih bad bishar ia kane ka nobel lah ban iohi ba u nongthoh u la wanrah ia ka jingieid samla kaba lam sha ka jingieid tnga hapteng u Raplang bad ka Kalpana, wat la ka long ka shongkha khleh kaba i don ki jingma namar ka jingkhii phaloh ha ka jingbeh mynder, ka jingshah bein shah khoh ha la ki parajait pynban u nongthoh u pynpaw ia ka jingshisha wat la ki jingeh bad jingjia ki wan hynrei ia ka jingieid te ym lah ban bthat, lah ruh ban kdew ba imat u nongthoh namar ka jingtieng jong u ia ki jingjia bad jingeh kiba ap ha ka jingim u Raplang bad ka Kalpana kumta u la pynkhlad noh ia ka jingiadei jong ki lyngba ka jingiap noh ka Kalpana.

Ka jingwanrah pat ia ka jingiadei u Raplang bad ka Dianghun ka long lyngba ka jingkhlad noh ka Kalpana bad ka jingtnei kam thymmai jong u Raplang kaba pynlong ia u ban iakynduh bad iashem bad ka, u nongthoh um shym pyni kano kano ka jingeh ne jingtieng kaba ap ha ka jingiadei ka jong ki wat haba u Raplang um tip ia ka jingdon khun lypa jong ka Dianghun. Ka jingieid jong ki ka la neh slem bha bad ka la tehsong bad ruh ba ki long bad dei ki para jait para kynja, tang kawei ka jingma kaba u nongthoh u wanrah kata ka long ka jingbyrngia jong u Raplang ha ki kam

sngewbha, ka jingleit u Raplang sha Club ka la pynlong ïa u ban leh sting ïa ka kam ka jam bad ïa la ka ïing ka sem, hynrei u nongthoh um kwah ba kata ka jingïadei jong ki kan kut noh kumba long bad ka Kalpana, kumta u la wanrah biang ïa ka jingsuk jingsaiñ kaba pyni ïa ka jingsynshar jong ka jingieid hapdeng kine arngut haduh kaba kut.

Haba phai pat sha ka phang pdeng kaba long hapdeng ka jingieid ba markylliang kata hapdeng ki khun bad ki kmie ki kpa ngi ïohi ïa ka jingïadei u Raplang uba long u tyngshop pdeng ha ka khana bad la ki kmie ki kpa. Ka jingieid ki kmie ki kpa ïa u ka paw naduh ba dang kha ïa u, ka jingphah shong skul ha shnong ha kaba u la pyndep haduh klas V, dei ka jingieid jong ki ïa u kaba la pynlong ïa ki ban phah shong skul ïa u sha sor bad wai kawei ka ïing khnang ba u lah ban shong ban sah bad ban ïoh khreh kot bha bad ban pyndep ïa ka jingpule kaba dang sah. Ka jingieid jong ki ïa u ka sah hi wat haba ki jingeh jingijnjar ki wan ban hab ha ka ïing ka sem, ka jingkhlad noh u kpa u Raplang ka long kawei na ki jingeh ba khraw, hynrei ka jingieid ka kmie jong u ka la pynlong ïa ka ban ym pynkut shiteng ïa ka jingpule u khun wat lada ka hap ban trei shitom na ka bynta u khun. Hangne ka pyni ruh ïa ka jingieid ba markylliang wat haba u Raplang u mut ban sangeh noh ïa ka jingpule bad ban trei noh kano kano ka kam ha la shnong ban ïarap ïa la ka kmie, pynban ka kmie kam shym la shah ïa u khun ba un leh kumne bad ka la khang pyrshah. Ka jingieid ka kmie ka paw ruh ha ka jingïadei u Raplang bad ka Kalpana wat haba ki la leh lyndet ïa la ka kmie haba ki la leit ïathoh shongkurim tang baroh arngut sha Kamakhya Temple, hynrei ka jingieid jong ka ïa la u khun ka pdiang wat hadien ba u la wan phai bad leit ïakynduh ïa ka. Ka jingieid ka kmie ka paw ruh mynba ka Kalpana ka lok u Raplang ka ïoh khun bad haba ym don mano mano ba synran ïa u ha hospital lait na ka kmie jong u. Ka jingieid jong ka ka paw ruh hadien ka jingïap jong ka Kalpana kumno ka la ri la sumar bad shim khia ïa i ksiew jong ka ban ïalam bad rah noh sha la shnong khnang ba kan ïoh ri bad sumar bha, kane ka pynpaw shynna ïa ka jingieid ka kmie ïa la u khun

Hadien ba u Raplang u la iehnoh ïa ka kam ophis sorkar u la pyrshang ban trei noh la ka kam la jong bad dei ka kmie jong u kaba pynïakynduh ïa ka Kong Emhi ban tih bad kamai dewïong na ki par jong ka. Ka jingtrei jong u bad ka Kong Emhi u la sdang ban kamai spah bad kumta u la lah ban pynshong skul ïa ka Rupamai ka khun jong u bad ban phah khreh kot ha ka nonghikai kaba hikai ïa ka. Ka jingïadei jong u bad ka Kong Emhi ka long u ksai bapur sha ka jingïadei bad ka khun jong ka, ka Dianghun. Wat la ka jingïadei bad jingïajan jong u bad ka ka la sdang bad neh hynrei ka kmie jong u kam shym la iehnoh ban ri bad sumar ïa la ka khun ksiew ka Rupamai namar ka tip ba u khun jong ka u leit kamai na ka bynta jong

ka bad ka khun. Ha ka jingîadei jong u bad ka Dianghun ka kmie jong u kam shym don kano kano ka jingpyrshah haduh ban da pyndep îa ka jingkyntiew kurim jong u. Wat haduh une u pud ka jingieid kine shi kmie shi khun kam shym don kino kino ki jingthut namar u Raplang u la pynwai kawei ka îing ha Ladthalaboh da ka jingthmu ba ka jingdon jong ki hajan kan wanrah ka jingsngaiñ îa u ruh. Shuh shuh lah ban shem ba kane ka jingieid ka pynlong îa ka kmie u Raplang ban iehnoh îa ki kam ki jam ha shnong, nangta wat hadien ba u Raplang u sdang ban byrngia ha ki kam sngewbha ban leit Club haduh ba la pynlong îa u ban leh bym suidñiew îa ka îing ka sem, ka kam ka jam, hynrei hadien ba u la sngewthuh u la wanphai sha la îing bad pan mab bad ka kmie ruh ka la mab bad sneng îa u, ka la pdiang sngewbha îa la u khun, kane hi ka kdew shai îa u 'sai jingieid ba neh skhem kaba wanrah pat îa ka suk ka saiñ.

Kawei pat ka jingieid ba markylliang ka paw ruh îa ka jingîadei hapteng ka Kalpana bad la ka îing ka sem, ka jingieid ki kmie ki kpa îa la ka khun haba ki la pynshong skul, wat hapteng ka jingpule ka Kalpana ka la îakynduh îa u Raplang, wat lada ki kmie kim tip, hynrei ka jingieid u kpa îa la ka khun ka pynlong îa u ban khot ieid îa ka da ka Kona. Wat ka jingieid ba markylliang ka synshar halor jong ki, ka Kalpana ka tip biang biang ba u kpa jong ka bad ka îing ka sem kin ym suk namar u paralok uba ka îa ieid um dei u para jait. Kumta kane ka la pynlong îa ka ban thom pyrshah îa ka mon ki kmie ki kpa, wat lada ka la pynkheiñ îa kata ka jingîadei jong ka bad ka îing ka sem, pynban ka dang don ka jingsngew îa la ki kmie ki kpa haba ka shu leh lyndet îa ka kam shongkha shongman, kane ka jingsngew ka la pynlong îa ka ban thoh shithi sha la u kpa îa kaei kaba ma ki baroh arngut ki la shim îa ka rai, ka shithi ka pyni îa ka jingbteng halor ka jingîadei jong ka bad la ki kmie ki kpa. Ki kmie ki kpa kiba ieid îa la ka khun da ka jingîoh îa kane ka shithi ka la pynbitar îa ki. Hynrei hadien katto katne ka Kalpana ka la îoh pdiang îa ka shithi na ka kmie jong ka, wat la ngim îohi kiei ki kyntien ba la thoh, hynrei lah ban ithuh bad sngewthuh îa ka jingleh kmen bad rymmuiñ ka Kalpana ka batai bad pynshai ba ka kmie ka don ka jingsngew na ka bynta ka khun. Wat lada ki khun ki leh pyrshah îa la ki kmie ki kpa ka jingsngew briew ka don ha ki bad ka la pynlong îa ka Kalpana ban thoh biang kawei ka shithi ryngkat bad u Raplang sha la ki kmie ki kpa ban pynpaw îa ka jingkyrmen na ka bynta ka îing ka sem bad ruh na ka bynta iwei i mynsiem bakordor i ban dang wan sha ka pyrthei, ki kmie ki kpa wat lada ki khun ki leh tam sneng pynban ka jingieid ka dang suh thied îa la ka jong ka khun. Ka jingîoh pdiang jong ki îa ka shithi ka la pynlong îa ki ban phah îa u pakhynnah jong ka ban leit îakynduh îa ka bad ban khot biang îa ka ban wan sah ryngkat bad la u kpa. Ka jingsngew briew ka don haba ka Kalpana ka tip îa ka jingkhlad noh ka kmie jong ka bad ruh îa ka jingdon ki thana-

thaker kiba shong ryngkat bad u kpa jong ka, kumta ka la kyntait ia ka jingkhoh u kpa jong ka lyngba u pakhynnah jong ka.

Kawei pat ka jingieid ba markylliang ka long hapdeng ka Dianghun ba la ki kmie ki kpa kumba la pynpaw da u nongthoh. Ka Dianghun ka khun jong ka Kong Emhi wat la ka long ka bym nang bym stad pynban ka long ka khynnah kaba smat ba sting bad iarap kam ia la ka jong ka kmie ha ki jingtrei dewiong jong ka. Ka jingbunkam jong ka Kong Emhi ka pynlong ban nym kham jan ia ka khun, dei na kane ka daw ba ngi iohi ia ka jingioh khun jong ka Dianghun na u Ram Paresh Sah uba na Bihar uba dei ruh u khyllah jait uba wan trei dewiong ryngkat bad ka kmie jong ka, ka jingioh khun jong ka kam pynthut eiei ia ka jingtrei jingktah jong ka bad da ka jingtrei shitom bad iarap markylliang ki la ioh ban sei kawei ka trok ban kit dewiong. Ka jingtrei shitom jong ki ryngkat bad u Raplang ka pynlong ia ki ban kiew ha ka spah ka phew bad ban tei kawei ka iing ba u Raplang u la plan, ka jingkhawai kiew iing ka long ka lad jong ka jingiajan hapdeng u Raplang bad ka Dianghun, bad kumta ka Emhi da ka jingsngew ieid ia la ka khun ka la iathuh ia u Raplang ia ka jinglong bym sotti ka khun jong ka, kumta kane ka khubor kam shym pynthut ia ka jingsngew u Raplang bad da ka jingsngew thuh jingmut la pynbeit arliang kur bad ki la iathoh kat kum ka rukom ki Pnar.

Hadien ka jingwan mih jong ka Rupamai ngi iohi ia ka jingjynjar kaba wan ha ka iing ka sem u Raplang, ban kheiñ duh ia ka jingjynjar haba u la iehnoh ia ka kam sorkar bad ban wad da kawei pat ka jingtrei ba thymmai na ka bynta ka khun jong u. Wat la ka Rupamai kam shym la shong lang bad u kpa, ka la shong la sah bad la ka Meikha, pynban u Raplang u long u nongpyndap pynbiang ia la ka khun, ban phah pule bad pynshong skul khnang ba kan kiew irat ha ka jingnang jingstad bad u ju leit khmih ruh ia ka man ka por. Ka jingtrei jong u ha kaba khañ dewiong bad kamai trok ka pynshitom jingmut ia u na ka bynta ka khun namar bun na ki kam ki long sha ki thaiñ Jowai katba ka khun pat ka don ha shnong, kumta u la rai ban ialam noh ia ka kmie bad ka khun na shnong sha Ladthalaboh ha kaba u la pynwai kawei ka iing bad ia ka khun la ioh ban phah skul ha St. Mazzarello. Wat hadien ka jingtrei kam jong u haba u la iakynduh ia ka Dianghun, pynban ka jingiadei bad ka jingieid jong u ia la ka khun kam shym la dkut, ka jingleh klet ba shipor jong u Raplang ia ka iing ka sem bad ka jingleit jong ka Dianghun sha iing ka Kong Jngiar bad ka jingwan phai jong u Raplang ba la don ka jingithuh ithaw hapdeng ka Rupamai bad ka Dianghun kaba long ruh ka jingkut jong ka khana.

Nalor ka jingieid samla, ka jingieid lok bad ka jingieid ba markylliang hapdeng ki kmie ki kpa bad ki khun bad ki khun ruh ia la ki kmie ki kpa, ngi iohi ba u nongthoh u la wanrah ia ka jingiaieid paralok kaba

long hapdeng u Raplang bad u Mon Bahadur wat la um long u paradoh pransnam pynban ka jingieid ka teh song ha ka jingīadei kam dei jam.

Ka jingīakynduh u Raplang bad u Mon Bahadur ka long naduh ka por ba u Raplang u la trei ia ka kam niah trok bad kit dewiong ha kaba kine arngut ki la ialong paralok bha kat haduh ba u Mon Bahadur u khot malik ia u Raplang bad ha ka jingīadei kam la iohi ia ka jingshahniah iwei ia iwei. Ha kane ka kam ba u trei ki don ruh katto katne ki 'riew bishni ki bym lah ban peit ia ka jingbit jingbiang kiwei bad kane ka paw ba u Khrawbor u kynroi bad iashoh bad u Raplang, hynrei u Mon Bahadur wat lada u dei tang u khyllah jait namar ka jingīaieid paralok ba la teh song u la rynsied bad iakhun ha kaba u Raplang bad u Mon Bahadur ki la mynsaw, ka jingdon u Mon Bahadur ka pynlah ia u Raplang ban poi sha la iing hadien ba u la shah shoh ha u Khrawbor, kine arngut wat haba ki la kynduh kum kine ki jingma pynban kim shym la kynran dien noh ha ka jingīaieid paralok, namar ba une u kynjri jingieid uba bteng hapdeng jong ki ha kaba ki la lah ban pynhiar kput ia u Khrawbor bad kumta ki la ioh shisha ki lad ban pynmysaw ia u da kaba tynrah da ka trok bad pynhab ia u shariat kat haduh ba u Khrawbor u la mynsaw jur bad duh syndon ia la ka kti kamon. Ka jingīadei paralok hapdeng kin ar ka paw haduh ka jingīakynduh u Raplang bad ka Dianghun, kumno ba u Raplang u leit iakynduh ia ka Dianghun bad ba u Mon Bahadur u khawoit kti ba kan wan, shuh shuh ka jingīaieid paralok ka la kylla long ba u Raplang u ialam kai ia u sha la shnong, lada ka jingīaieid paralok kam long kaba skhem nga ngeit ba u Mon Bahadur un nym nud ban leit bad u Raplang kat shaba u leit namar ba u dei ruh u 'Khar Nepali. Lah ban iohi ruh haba ka Kong Emhi ka khawai kiew iing, u Raplang bad u Mon Bahadur ki la leit lang kaba la long ka jingshngaiñ iwei ia iwei pat bad ban nym long ka jinglehrañ, ka jingīaieid paralok kam kut tang ha kaba leit sha ki kam ki jam ne sha ki kam khawai dawai, hynrei ka paw shynna ruh haduh ka sngi ba u Raplang u iathoh shongkurim bad ka Dianghun ha kaba u Mon Bahadur u la shong synran ia u, kane lelei ka pynskhem ia ka jingīadei bad jingīaieid paralok bajanai, kaba paw ia ka jinglong kawei namar haba ki leh ia kano kano ka kam da kajuh ka jingmut ba ki ia rai, ka jingbym dei jait kynja kam shym long kino kino ki diengpyngkiang ha ka jingīadei jong ki. Hynrei hadien ka jingīathoh shongkurim jong u la wan ki jingeh namar ka jingkhii win ban beh mynder bad u Mon Bahadur u long uwei uba la shah beh noh bad shah leit buh sha ki khappud Assam. Ka jingduh bad ka jingdkut noh jong ka jingīadei hapdeng kine arngut ka la long shisha kumba ot noh kawei ka kti kaba ju don ka jingīa sngewthuh jingmut ba kawei pat ka kti ka leh.

Nalor ka jingieid kaba long kawei na ki phang pdeng ngi iohi ruh ba u nongthoh u wanrah kawei pat ka phang pdeng bad kata ka long ha kaba ia

dei bad ka imlang sahang, ka synshar khadar khamtam eh ha ka kam saiñ hima. U nongthoh ha kaba sdang ngi iohi kumno ba u thad madan ia ki bor synshar bad ka jaitbynriew ha kaba um tieng ne riej ban thad ia ka Sorkar, wat ialade hi u long u nongtrei Sorkar pynban ia kaei ka jingshisha u sei madan. Ka ophis Corporation kaba u Raplang u trei ka kdew bad pyni ia ka dur ka dar bad ka jinglong jingman ha ka synshar khadar kaba ktah ruh ia ka imlang sahang. U bahalor ne u Director General jong kane ka Corporation wat la u long u Khasi pynban bun na ki kam ki long ba u iadei bad ki khyllah jait ym bad u para Khasi ne wat u nongtrei u bahapoh jong u kum u Raplang. Ka jingbatkam ne ka jingdon jong u parajait ha ka jingshisha ka dei ban long ka jingkyrkhu ia kiwei pat ki bym don kam, hynrei ka jingdon jong une u baheh ka ktah bad pynthut pynban ia ki para Khasi kiba iadei kam bad u. Ka jingailad bad ka jingwad buit jong u na ki khyllah jait ka pynlong ia u ban shaniah bad sngap ia ka jingpyni jong ki ym ia la u paradoh parasnam. Kane ka jingleh bad jinglong jong une u heh ka pynsat khamtam ia u Raplang uba ia trei lang bad u namar kaei kaba u Raplang u thoh ne ong ka kylla mar khongpong haba poi sha ka miej trei kam jong u, ka daw ka long ba u shah pyniaid ha ki khyllah jait, ka jingai kontrak une u heh ia ki khyllah jait ka pynlong ia ki ban rah ia ka malai sha la shnong, katba ki jong ngi pat ki dih da ka umrieng (p.14-15). Ka jingiadei une u heh bad ki khyllah jait ka pynlong ia ki ban khyrwait bad khñoit katba ki mon bad kumjuh ruh ban pynbit pynbiang ia la ka shuki ban neh slem da kaba ai ki lad jingmyntoi ki bym shongnia. Ka jinglong une u heh ha ka jingiadei bad ki khyllah jait ka long ba ki heh ki haiñ ki iaieid sbai bad sngewtynnat bha ia u thiat iohei hynrei ha kaba iadei bad ki para Khasi jong ngi ki long kiba husiar bad leh mynleh kumba ka rumal jong ki ka bym ju bit eiei ruh (p.20). Kawei ruh ka jinglong jong une u heh ka long ba ia ki Agency Khasi um kheĩñ snep hynrei u ai kontrak ia kine ki agency dkhar kiba kynthup ia ka K.S.Agency, New Delhi, Prakiyotishpur Nagoan, Hill Road Agency, Goalpara, hynrei katba ki agency jong ngi kum Jong Ngì Hi Agency, Hynñiewtrep Transport, Lyngdoh Traders u buh sha kyndong. Ka jingleh jong u ia kine ki agency dkhar ka long ba ki la set ia ka shyntur jong u da ki tanduri chicken, ki pyndih da ka Johnny Walker, ki pynrah ruh ar lai tylli ki brief case aristocrat bad um ju ai hano hano ruh. Ka khmat ka iphuh idap (p.22). Ka jingbym sngewthuh jingmut hapdeng u Raplang bad u heh ha ka shuki bad ruh ka jingbym ñiewkor jong une u baheh ia ka jingpyni jingmut jong u Raplang bad ka jingleh jong u ha kaba khñoit beiñ ia ki para Khasi ka pynlong ia u Raplang ban iehnoh shisyndon ia ka kam, u Raplang u thoh bad phah ia ka shithi sha u Director General hynrei ka leit beit beit sha ki ophisar dkhar ba iadei jingmut bad uba heh uba iabiah lang ha kajuh ka tin.

Ka jingtrei u Raplang ia ka kam thymmai bad ka jingtrei shitom jong u ka pynlong ia u ba un rienspah riempheh bad kane ka jingdon spah jong u

ka pynlong ia ki nongialeh elekshon na ki seng bapher bapher ba kin wan ban pan jingiarap. Haduh kine ki sngi jong ngi mynta ngi iohi ia kane ka jinglong jong ki nongialeh elekshon ban pan jingiarap na ki heh spah bad kumta ynda ki la jop ka bor bad ka jingpyniaid ka long ha kita ki heh spah namar ka jingiakut ka long hashuwa bad hapdeng jong ki. Kumta ruh ka jingiakut u Raplang bad ki nongialeh elekshon ka long ba lada ki jop ki dei ban peit ban teh da ka ain ban ym ai lad ia ka tih Commission. Hynrei ki jingiakut jong ki shu sepei namar ki leit rung ha ki skhor kiba kyllut, long kumba pyrta ia ki riat kiba pynphai kylla ki sur (echo) ki bym dei kiba shisha. Ki nongtih Commission ki pynkbum da ka pisa bad ki pyntwa ia ki lum ki wah katba mon. Ka mynsiem ban trei lang ban roi ka lashai la tep noh ha ka pum-pum ka ksiar iong, kumta ki long lehnohei ki jingiarap bad jingthmu jong u Raplang.

Ka jingduh noh u Raplang ia u paralok baieid jong u u Mon Bahadur ka ktah ia ki bor tipthuh u Raplang. Ka shnong baroh kawei ka khih win na ka bynta ban beh mynder, kumta ki pulit da ki trok ki wan ban kit ia ki 'khar Nepali baroh bad leit theh sha ki khappud Assam, u Mon Bahadur ruh u dei uwei na ki, ha kum kine ki por ruh ki ju sngewtynnat ban iakren shaphang uta u 'foreigner'. Kito kiba jyrngam kiba kit ba bah ia ki jaiin ki nep bad ki khun ki kti sha ki thain Bapung bad ha ki jaka trei surok baroh kim dei mo ki foreigner la kylli u Raplang ia u MLA, hynrei ka jubab ka long, ba ngi tip ia kane baroh, "But what to do" (p.66). kumta ki MLA jong ngi ngi iohi haba la bang ka mithai lali, wat ki stieh bna nam u Hynniew Trep ki hap dem pyllup da khongpong tang ban ioh ia ka.

Lada peit bad bishar bniah ngi iohi ia ka synshar khadar kaba ktah ia ka imlang sahang. Kane ruh ka long ka phang pdeng kaba iadei bad ki por mynta kumno ba u nongsynshar uba long ruh u briew la jong, hynrei na ka daw jong ka jingkwah spah, jrah kyiad bad kiwei kiwei ki jait jingkwah u pynlong ia kiwei pat kiba ia trei lang bad u ban pynbitar haba iohi ba une u heh jong ngi u iarap ia kiwei pat ki jaitbynriew bad shaniah ia ki katba ia la ki jong pat ki hun ban iohi ba ki sah dien bad ka jingbym ioh kam ioh jam. Khambun na ki nongsynshar jong ngi ki long ki briew ki jong ngi hi, hynrei ka jinghab ka long namar ia ki la ai spah na ka bynta ka elekshon, dei kane ka daw ba ynda ki la jop ki la klet ba ki dei kiei bad ki long mraw noh ha ki. Ka jingroi spah u khyllah jait ka pynlong ia ki nongsynshar jong ngi ban die-tat ia la ka ri bad ka jaitbynriew, ki jingiakhiih da ki seng bapher bapher ki long khah-khah ban ym ai lad ia u mynder katba ki nongsynshar jong ngi pat ki kdup ia ki namar ka jingbit jong ki shimet.

Kumta ka nobel kaba long ka iitkhmih ia ka por bad ka jaitbynriew ha kine ki sngi, ki nongialam, ki heh sorkar bad ki khwan myntoi ki ieng ban ailad ia u poiei shisngi hynrei ki khnoit bad kshih hun ia la ki jong kaba

pynlong ia ki briew ban thad madan ia ka jinglong jingman bad ka iaid ka ieng jong ki kaba paw ruh kumba u nongthoh u thad madan ia ki bor bad ka sorkar haba sdang kane ka kot jong u.

Lada phai sha kawei pat ka phang pdeng kaba iadei ha ka ioh ka kot ne economy ha kane ka nobel u nongthoh u wanrah ba ka don ka jingktah ia ka imlang sahlang ha kine ki por ba mynta.

Naduh basdang ki lynnong jong kane ka kot ngi iohi ia ka jingkamai spah ne ka ioh ka kot kaba wanrah ha ka jinglong jingim jong u Director General ne uta u heh duh jong ka Corporation kaba u Raplang u trei, une u heh ka Corporation um ju sngewtynnat ia la ki parajait la jong wat haba ialade ruh u dei hi u Khasi. Ka jingioh ia ka spah bym hok bad ka jingbang ha ka bam ka sa bym iadei met ka pynlong ba un ieid ia kiwei pat ki jaitbynriew. Ka jingshaniah bad ka jingai kam kontrak jong u ia ki ka pynlong ia ki ban riwspah riwphew katba ia ki briew la jong ban isih ia u, wat ia u Raplang u ophisar ba ia trei lang um ngeit bad shaniah ia u. Kane ka jingioh spah ka pynhiar dor ia u haduh ba u ai lut ia ka malai sha kiwei pat ki jaitbynriew, kane ka jinglong ka ktah shikatdei eh ia ka imlang sahlang kaba paw ruh ha kine ki por ba mynta. Bun na ki kontraktor Khasi bad ki Agency Khasi bapher bapher ki duh bad jah noh namar ki jingleh bad ka jingbym ai kam ki briew la jong kiba don ha ka shuki hynrei ki noh lyndui ka mon sha kiwei ki jaitbynriew.

Lada phai sha ka liang ki nongmihkhmat (MLA) bad ki nongsynshar ri ka jingiohspah khlem umsyep kaba ktah ia ka imlang sahlang bad ia ka jaitbynriew. Kumba ka paw ia ka jingshah pyniaid u heh ka Corporation, kumta ki nongmihkhmat ruh kumjuh. Ka jingpan jingiarap ha ka por elekshon na ki heh spah ki bym dei ki parajait ka pynlong ia ki ba ynda ki la jop ki hap ban nguh bad dem ha ki. Bun na ki nongsynshar ki paw ba ki long ki briew jong ngi, hynrei ki briew la jong ki ud ki nam kim pynsngap satia namar kine ki nongsynshar ki shah synshar ha kiwei pat ki bor ba na lyndet. Ha kane ka nobel ka don ka jingiakhiih beh mynder ha la ka jong ka ri, hynrei wat ki la beh pynban bun na ki mynder kiba sah ha ki thain Bapung bad ba kine ki heh sorkar kim leh eiei namar ka jingioh spah jong ki na kitei ki dkhar kiba don sha kitei ki thain. Kane ka nobel lyngba kane ka phang pdeng ka paw ia ka dur ha ki por mynta ha kiba bun na ki jaka ha ki thain Bapung la shong shnong da u dkhar namar ka jingmih spah lyngba u dewiong. Ka jingdon bad jingkamai spah kine ki khyllah jait ka pynlong ia ki ban shong ban sah hangne bad ruh da kaba pynbiang ia ki jingdonkam kaba ki nongsynshar jong ki ki donkam, kumta ka jingioh spah ki nongsynshar jong ngi ka ktah ia ka imlang sahlang khamtam ha kine ki por ba mynta.

Kane ka jingioh spah ka paw ruh ha ka jingim jong u Raplang ba ki jingkylla ki wan hadien ka jingiap noh jong ka Kalpana bad ka jingiehnoh ia

ka kam sorkar ha kaba u la sdang da ka kam ñiah trok bad khaii dewiong kaba la wallam ka jingpynshoi ha ka jingim jong u, u la sdang ban mad bad dih kyiad kaba mynshuwa um ju tip eiei ruh em, nangta ki jingma kiba mih na ka jingtrei jong u, wat u la lait na ki jingma bunsien, pynban um shym la lait na ka kyiad. Ka jingiatrei kam jong u bad ka Kong Emhi ka wallam ia ka jingiadei jong bad ka Dianghun, ka jingioh spah bad ka jingdih kyiad jong u ka la kylla long haduh ban ia kynroi bad iashoh iadat bad u Khrawbor kaba lam sha ka jingmynsaw bad hadien u Raplang u la ioh ban pynhiar kput, kane lehse ka long namar ka jingtrei ka kyiad bad ka jingshong shit paralok, ka jingioh spah ka pynlong ruh ia u ban iathoh shongkurim bad ka Dianghun, ka jingpynlut ha kane ka jingkhawai ka long kaba jur bha. Kumta ka spah ka ktik, ka kynshuid bad pynpaw shabar, ka kut lad kam ju don haba kane ka riew shaw-shaw, ka spah ka ktik ia u Raplang ban thied kawei ka kali phoreiñ. U la order da ka Little Gypsy Maruti, kane ka kali ka pher na kiwei pat. Ka don shibun ki lad ban pynsuk ha ka (p.67). ka jingthied jong u ia kane ka kali bad ka jingdon spah jong u ka ktik ia u ban leit sha ki Club ha kaba ki shynrang ki ia dih bad ki kynthei pat ki ialehkai rummy. Tang kiba don spah kiba lah ban leit sha kum kine ki Club namar ka dor jong ka bam ka sa ka long kaba rem bha bad ka rukom phong ia ki jaiñ ki nep dei ban iahab bad ka jaka. U Raplang u la ialam ruh ia ka Dianghun ha kaba u la hikai phareng bad ruh ban riam ki jaiñ kiba iadei bad kata ka jaka. Ka jingdon spah jong u ka la pynlong ia u ban pynioh kawei ka iing ha Ladthalaboh na ka bynta ka kmie bad ka khun jong u ka Rupamai. Ka jingbrai ban leit Club jong u Raplang ka pynlong ia u ban klet ia kam ka jam, ka iing ka sem bad wat ia ki khun ki kti. Kane ka dei na ka daw jong ka jingdon spah jong u namar u ba khlem spah ym don jingmyntoi bad ym iahab kyrdan ban leit sha kum kine ki jaka.

Kane ka jinglong jingim bad ka jingroi spah jong u ka pyni bad kdew ia ka imlang sahlam jong ki por mynta ba bun na ki heh spah kane ka juk ki ngop ha bun ki jingsniew bad ka jingleit Club jong ki ka paw bha mynta namar tang kiba don spah kiba lah ban leh bad leit sha kine ki jaka bad ngop ha ki jingpynshoi ba bun rukom. Kumta lyngba kane ka nobel bad ka phang pdeng lah ban ong ba ka imlang sahlam kan iohi bad pei shkor blar lada bishar ia ka jinglong jingim u Raplang bad ki briew kiba im ha kane ka juk kaba mynta.

Kane ka juh ka bynta ngi iohi ha ka jinglong jingim ka Kong Emhi, ka jingioh spah jong ka na ka jingtih dewiong ka pynlong ia ka ban ai lad ruh ia ki 'khar Bihar kiba kynthup ia u Kishan Rai, ka jingshahniah jong ka ban tih dewiong ka pynlong ia u ban rah lut ia ka malai sha Bihar, ynda u la sngew biang baroh hadien ba u la ioh ban lum ban lang u la ai daw ba

u hap ban leit sha Bihar bad tang shitaiew un wan phai noh, hynrei ynda u la dap san bnai ruh um wan shuh. Kumta ka Kong Emhi ka tip ba um wan shuh namar la bun kum kine ki jingjia (p.32). Ka jingbunkam bad ka jingroi spah jong ka ka pynlong ruh ia ka ban khot bad pynjuh kat uba don da ka jingthmu ba kan kham ioh bun ka spah wat lada dei u khyllah jait ruh kam pher. Ka jingtrei u Ram Paresh Sah bad ka Kong Emhi ka wanrah ruh ia ka jingiadei jong u bad ka Dianghun ka khun jong ka Kong Emhi haduh ba u la pynioh khun ia ka bad u la phet, u la kit ia ka spah ka phew bad iehnoh ia ka bad ka ka hap ban kit khunrei.

Hangne ruh u nongthoh lyngba ka nobel jong u u wanrah ba ka jingieid spah bad na ka pisa ka kylla shaniah wat sa ia ki 'khar poiei kiba wan ban kjit ia ka umngap, ki umbang umthiang bad kit pat sha la shnong. Ka paw ruh hangne ba ka jingieid spah ka Kong Emhi kam don por shuh ban sneng ban kraw ia la ka khun haduh ba ka khynnah bapli ka ngat ha ki tyrsim ban kit khunrei na u dkhar uba ka ia trei lang. Kumta kane ruh ka long ka bynta jong ka iitkhmih jong ka imlang sahleng kaba ha kine ki por ki sdang ban beh spah haduh bym salia ban die tat dor ia ka longiing longsem, ia ka ri bad ka jaitbynriew tang ban ioh spah, ka pyni ia ka jingbym salia ban ai ia la ka jong ka jaka puta ha uno uno u khyllah jait na ka bynta ban kham ioh spah wat lada ka kyrteng jong ka jaka ka long hi ha ka trai khyndew kaba long ruh ki Khasi.

Kawei pat ka jingkamai spah kaba paw ha kane ka nobel kaba ktah ia ka imlang sahleng ka long lyngba ki arngut ki kynthai dakaid kata ka Runa bad ka Lila, kine arngut ki kamai spah da ki kam awria kata ban long 'thei die met khlem pyrkhat ia ka iing ka sem ne ka longkur longjait wat ia ka jaitbynriew. Kane ka jinglong ka kynrei bha ha kine ki por ba mynta ha kaba uwei-pa-uwei u draibar u don la ka jong ka jong ka station bad man ki jaka u ieng. Ka jingkamai pisa ka Runa ka paw ha ka jingiadei bad u Khrawbor – Runa u khot. U pashat artylli ki lut arphew tyngka bad katto katne ki lut san tyngka (p.27). Kumta ka jingdon jong ki ka pynbyrngia bad pynjah thait ia ki draibar trok. Hangne u nongthoh u pynpaw ia ka imlang sahleng ba mynta, ban khmih bad bishar ia kum kine kiei kiei kiba ktah bad pyniewtung ym tang ia ka imlang sahleng hynrei wat ia ka ri bad ka jaitbynriew hi, kaba pynhiar dor ia ka akor tipbriew-tipplei.

Kawei pat ka phang pdeng kaba paw ha kane ka nobel ka dei ka jingieid ri, kane ka paw naduh ka bynta ba kham shakhmat jong ka nobel. Baroh kawei ka ri ka pyrta da kawei ka sur wat ai lad ia u mynder, ban iohi mynder ka long kaei kaei kaba isih tam ha khmat u paid Khasi.

Kane ka phang pdeng ka paw nyngkong hapdeng u Raplang bad ka Kalpana, ka Kalpana kaba dei ka khyllah jait ka don bad shem jingeh ha ka jingiadei bad u Raplang, kine arngut ki la iakynduh bad ithuh ithaw ha

ka Kolej ba ki ĩa pule lang. Dei ruh ha ka kum kane ka por ba ka ri bad ka jaitbynriew baroh kawei bad da kajuh ka sur ka sdang ban ĩakhih ban beh mynder. Kumta ka long kaba eh ĩa ki samla kynthei jong ngi kiba ym shym la ai lad ĩa ki ban ĩajuh ĩajem bad ki dkhar, don khyndiat eh kiba nud bad haba ki jong ngi ki lap ki shoh bad kynthei bad shynrang haduh ban da jem (p.3). Ha ĩew ha hat ban ĩohi dkhar ka long kumba ĩohi kawei ka khlam, ka jingĩatylli ka sdang ban wan. Kumta ban ĩohi ĩa u briew la jong ba u ĩaĩaid ĩaĩeng bad ka khyllah jait ka long kaei kaei kaba isih tam namar ka ri bad ka jaitbynriew ka sdang ban tylli ha kaba beh mynder. Kumjuh ruh ha ka Kolej ba u Raplang bad ka Kalpana ki pule ka la don ka jingkyndshi kyneh na ka liang u Raplang bad ruh ki kynhun dkhar na ka liang ka Kalpana kaba pyni ĩa ka jingsngew bym dei jaitbynriew. Na ka liang ka Kalpana ki bahaĩing bahasem kim suk kaba pyni ĩa ka bym ĩa dei na kajuh ka jait ka kynja, u kpa jong ka u don ka jingthmu ban pynĩashong ĩa ka bad la u para jait, hynrei haba u tip ĩa ka jingleh kane ka khun jong u ka la pynlong ĩa u ban sat sia bad lada u ĩoh ryngkat bad u khun shynrang jong u kin pynlwet hi pom ĩa ka da kaba pynĩap syndon ĩa ka, kane baroh ka mih na ka jingsngew pher jait jong u. Na ka liang u Raplang bad na ka ĩing jong u ngi ĩohi ba ki pdiang sngewbha ĩa ka da ka jingthmu ba kin ĩoh jait sha lade, hynrei ki parashnong parathaw ki ĩa kren siar hangne hangtai shaphang kane ka jingĩoh dkhar u Raplang ha kum kane ka por haba ka jaitbynriew bad ka ri ki ĩa khih tynggeh ban beh mynder, ka kmie jong u ka pdiang ĩa u khun bad ka lok jong u, hynrei kaba pynsngew wit ha ka jingim jong ka long ba ka khot 'Didi' ĩa la ka jong ka pyrsa kurim. Kane ruh ka pyni ĩa ka jingbym ĩadei jait kynja hapteng kine shijur, ka jingĩap noh ka Kalpana ka wanrah ĩa kaba kut ka jingĩadei jait kynja hapteng kine ki ar ĩing bad ruh ha kaba ĩadei bad ka imlang sahlang. Kane ka long kawei na ki buit-thaw ba u nongthoh u ban pyni ba wat hapteng u paid Khasi kam don ka jingĩatylli ha kaba ĩaleh ban beh mynder katba uwei pat u dang khot syndon ban wan shong ha ĩing, kane ka pyni ĩa ka jinglong jingman jong ngi, namar ma ngi hi kiba beh bad ma ngi hi kiba ai lad ban shong. Hangne, namar kata u nongthoh u wanrah ĩa ka jingeh ha ka liang ka shongkha shongman kaba ĩakhleh jait ym tang ha u briew shimet hynrei ĩa ka ri bad ka jaitbynriew. Kumta kane ka phang pdeng ka ĩadei dor bad kane ka pateng jong ka longbriew manbriew ha kine ki por ba mynta kiba ka ri ka ĩeng ban beh mynder hynrei ki briew jong ngi hi kiba ai lad ban shong.

Kawei pat ka bynta kaba ĩadei bad kane ka phang ka long ka jingĩadei bad u Director General ka Corporation, hangne u heh ka Corporation u dei u briew jong ngi hynrei ka don kaei kaei kaba pynlong ĩa u ban nym ĩadei bad ki ophisar Khasi kiba hapoh jong u. Ki jinglong bad ki kam jong u ki ktah ha ka jingĩadei bad ka imlang sahlang kumjuh ruh ĩa ka ri bad

ka jaitbynriew. Ha kum kane ka por ba dang khluid bha ban beh mynder ha la ka ri, hynrei ka jingīadei kam une u heh Corporation bad ki khyllah jait ka ktah ia uba bun ba lang. Ka jingbym iadei jingmut bad la ki jong ki briew, ka jingai kam kontrak ia ki khyllah jait bad ki agency bapher bapher ka ktah ia ka imlang sahlang bad ka kam ka jam ia la ki khun ka ri. Ha ka jingshisha ka jingdon une u heh ka dei ban nym ai lad ia kiwei pat ki jaitbynriew ban wan trei kam, kaba kham kongsan ka long ba ki para jait jong u ki dei ban ioh kam ioh jam ha ki jingtrei bapher bapher, kumta ka jingdon jong u ka ktah, pynwit ia ka jingīadei kam dei jam, kaba kham sniew ka long ba ka pyndom ruh ia ka jinglong bym shaniah jong u ia ki. Kumta ka jinglong jingim une u heh Corporation ka ktah ia ka imlang sahlang kaba paw ruh haduh mynta mynne katba ka ri bad ka jaitbynriew ka dang ialeh ban beh krad ia u mynder, hynrei ki heh sorkar, ki heh Corporation bad kiwei kiwei kiba bat ia ki shuki ki ai lad ia ki mynder ban shong ban sah da ki jingai kam jong ki namar ka jingīoh jong ki ka long na kano kano ka liang ba ki kwah. Kumjuh ka jingieid ri ka duh noh haba ki briew la jong kiba don ha ka kyrdan ki ai lad bad pynjuh ia kiwei pat ki jaitbynriew ban wan kjit ia ka kama kajih bad ki umbang umthiang.

Kane ka phang pdeng ka kdew bad pyni ia ka jinglong jingim ki nongsynshar bad nongīalam ka ri kiba long ruh ki nongmihkhmat (MLA), haba ka ri ka khih phaloh ha ka jingbeh mynder, ma ki ruh da ka jingshit rhem ki iasnoh kti, kane ka paw haba ki heh pulit da ki trok ki wan ban kit ia ki 'khar Nepali nangne na ri jong ngi ban leit bret pat sha khappud Asssam, u Mon Bahadur u paralok baieid eh jong u Raplang u la ngat lang ha kane kajuh ka apot. Ka jingleh ki pulit shisien peit i kumba tang khyndiat por ia ki mynder la lah ban beh lut, phewse wat ki nongīalam kiba long ruh ki MLA, ka don ka jingbynud bad jingsheptieng ba ioh ka jingphet lut ki mynder kan ktah ia ka ioh ka kot jong ki. Kane ka paw ha ka jingkren u Raplang bad uwei u MLA haba u ong ba kito ki 'khar pien jyrngam kiba leit bah biang ia ki khun ki kti, ki jaiñ ki nep sha ki thaiñ Bapung bad ha ki jaka trei surok baroh kim dei mo ki 'foreigner'? ka jubab u MLA ka long, ngi tip ia kane baroh, 'but what to do' (p.66). hangne ka pyni shai wat la ka don ka jingbeh mynder hynrei ki briew jong ngi hi ki bym ai lad ban phet namar ka jingīoh jong ki na kine ki khyllah jait ka kham palat na kaei kaba ki ioh na ka jingtrei ba ki trei. Kane ka pynpaw ia ka jingbyndon mynsiem kit khlieh ia la ka ri namar tang ban biang ialade shimet kim pyrkhat shuh ia kaei ka ban jia ha ka pateng ban dang wan. Kumta ka buit-thaw u nongthoh ha kane ka nobel ka ktah matīong plak ia ka imlang sahlang ha ka jingīadei bad ka jingbeh mynder kaba ki seng bapher bapher ki don ka jingkhih ban beh mynder, katba ki heh saipan jong ngi pat ki khot bad kdup ia ki.

Kawei pat ka bynta ngi lah ban ong ba ka dei kaba khadduh ha kaba ĩadei bad kane ka phang ka long ka jingai kam ai jam ka Kong Emhi ĩa ki khyllah jait, kane ka dei kawei na ki daw bah kaba pynlong ĩa ki khyllah jait ban wan bad tur sha kane ka ri jong ngi namar ka jingĭoh kam bad ĩoh spah jong ki ha kaba ĩadei bad ki nongshong shnong kane ka ri, kine ki dkhar kiba biut bad sianti kynthup ĩa u Kishan Rai bad Ram Paresh Sah kiba la pynpaw ĩa ka jinglong shida hynrei kiba pun pat ĩa ka buit bseiñ, ka jingtrei jong ki kam long tang ban ĩoh bylla hynrei wat ban kit lut ĩa ka malai sha la ri la jong. Lah ban shem ruh ba kumno kine ki mynder ki thok ĩa ka Kong Emhi da kaba ki shu jah rngai, da kaba rah ryngkat ĩa ka spah ka phew khlem wan phai shuh. Ka jingroi spah ha ki thaiñ Bapung ka pynlong ĩa ki mynder ban sah bad trei bad wat ki nongmihkhmat ki ai lad ĩa ki namar ka jingĭohnong jong ki ruh ka long kaba shyrkhei. Kumta, kumba ngi ĩohi mynta ba ki thaiñ Bapung ki dang kynrei bha u dewĭong bad ka spah ruh kumjuh. Ka jingdon bad ka jingwan ki mynder ka la bun bha ha kine ki thaiñ. Kane ka long kawei na ki phang ba u nongthoh u kdew bad pynphalang ĩa ka jingma bad jingitriem ĩa ka ri bad ka jaitbynriew bad ka jingbym suidñiew ki khun ka ri ban ai shong ai sah ĩa kine ki seiñ puh.

LYNNONG - 8**Jingpynkut**

UL.H.Pde ha kane ka nobel bad ha ki kti kiba tbit jong u ka la kylla long ka atiar kaba khlaiñ bor ban pharshi kynthoh ia ka imlang sahlang, u pynpaw tyngkreiñ ia ka daw kaba pynpait iing pynpait sem, pynpait shnong pynpait thaw. Um tieng ne riej bad um tyngkai ban kynthoh ia ki bor bahalor kiba long ruh ki bor sorkar ha ka rukom pyndonkam bakla ia la ka jong ka iktiar bad ka kyrdan ba ki bat. Ha ki kam don ka sngewsang sngewma ban arsap arphong, ban bam sap bam pong bad ban tuh ban thiem tyngkreiñ-tyngkreiñ. Ki jingsniew ba kum kine ki long ki jingjynjar ka ka jingbym shong shngaiñ ha ki shnong ki thaw, ha ka ri bad ka jaitbynriew. Ka politics ha ka jingiohi jong u ka dei ka lynti ia ki nongap kabu, ka hok kam long shuh ka nongkynti kiba donbok, hynrei ka dei jong kito kiba don spah bad don bor, u nongthoh ha ka buit-thaw jong u u pynpaw ba u pyrshah ia ka arsap arphong bad leh mynleh jong ki riw bat bor bat kyrdan.

Kum u nongbishar bad nongpeit pyrman ia ka imlang sahlang u iohi ia ka jingma kaba ap ia ka ri bad ka jaidbynriew, u kyntu bad ktik da ka buit-thoh bad buit-thaw jong u, u pynkyndit ia ki khun ka ri ban pyrkhathymmai namar ki juk ban dang wan kin nang iai kylla, donkam namar kata ka lynti ba long pdeng ka ban kit ban bah ia ka jingia bit ia biang lang.

Ki nongthoh nobel ki wan bad ki nang mih na kawei ka pateng sha kawei pat, u L.H.Pde kum u nongthoh nobel u don ha u ia ka buit-thoh bad buit-thaw lyngba kane ka nobel, lah ban iohi ia ka jingtbit jong u ha kaba pyndonkam ia ka khana da kine ki buit, u la lah ban pynpaw ia ka jinglong jingim ha ka imlang sahlang, lah ruh ban ong ba ka dei kata ka 'contradiction' bad 'conflict' ha kane ka 'society'.

Haba phai sha kane ka nobel ngin shem ba u la lah ban wan rah ba ka 'hok' ka ieng haduh bakut, kumba don ka jingong ruh 'ka hok ka ieng rasong', kumta ha kane ka khana ka hok ka ialeh pyrshah ia ka jingsniew baroh, kumba paw ha kane ka nobel ngi shem ba ki jingsniew baroh ki long kiba wan na shabar bad ka jingbha pat na la rympei, shuh shuh kumba paw ka long ba u nongthoh u long uba ieid ia la ka jong ka jait ka kynja, ka paw ha ka buit-thoh ba u wanrah ka long ba u pyrshah bha ia ki mynder ne kita ki khyllah jait bad barabor hi u ju pynpaw ba u dkhar hi u long u suri kum snieh langbrot.

Ka long kaba shisha ba ngi dei ban sngewthuh ba ki nobel ki pynpaw bad ka long ka iit khmih, kumta u nongthoh u la kyñiom bha bad ka imlang sahlang jong u khun Khasi Khara kaba lehse u nongthoh u kham

pynpaw ba ka rukom im bad rukom pyrkhath jong u Khasi ka pher na kiwei pat ki jaidbynriew, u nongthoh u ktah ruh ia ka rukom long ka imlang sahlhang jong ka jaidbynriew ha kine ki juk kiba mynta. Ka jingidei bad ka longbriew manbriew (moral value) la buh ia ka Runa bad ka Lila ba haduh katno ka jinglong briew kum ki kynthei kim salia ban die tat dor ia la ka met tang namar ka jingkwah ban ioh pisa.

Shuh shuh u nongthoh u lah shisha ban pynpaw ialade halor ka buit-thoh bad ka buit-thaw ba u la pyndonkam lyngba ki sap ki phong kiba biang, ka buit-thoh bad buit-thaw jong u ka pynphalang jingmut ia kiei kiei kiba jia bad kiba long ha kane ka sla pyrthei, ym tang ka pyrthei shu thaw jong ka nobel, ki tyngshop-puron kiba u la buh ha kane ka nobel ki idei dur bha bad ki briew kiba im bad khih ha kane ka pyrthei ba shisha. Kumta lyngba kane ka nobel ngi lah ban sngewthuh ba u L.H.Pde u long shisha uwei na ki lyngwiar pyrkhath ha ka pyrthei jong ka thoh nobel u Khasi, u la lah ban pynpaw ia ka sur bad ka sap kaba ishongkhia rangbah, khlem bret ei ne pynlehnoh ei ia ki jingshem bad jinglap kat haduh ban pynngam ha ki khlein shyieng jong ki nongpule bad ba kin lah ban buddien ia kaei kaba une u rangbah u la lam lynti. Haba pule ia ka nobel jong u bad pynleit jingmut, khlem artatien sngew kumba ngi iohi mar khmat bad u nongthoh, ha ki sap biria ruh sngew kum ban ia rkhi lang, ka jingai huspai ruh la dei ban iarrah kti lang, ha ki apoth bad jingshem jynjar sngew kumba ngi ia sngewsih ryngkat bad u, ka sneng ka kraw jong u ruh ka ioh jaka kaba kyrpang kaba iahab bad ka phang kren kaba u mang, ha kajuh ka por ka long ruh ka jingsneng kyllum ia ka imlang sahlhang bad ba uno uno uba kloiban pdiang kan long ka jingidei. u Walter Allen u thoh kumne: Uwei pa uwei u nongthoh nobel u la ai ia ngi ia ka dur jong u hi, ka jingithuh paw ia ka pyrthei. Ia ki jingithuh paw la pyni da ki syrngiew (images) jong ki shynrang bad ki kynthei. Ka long kumta kum ban shu ong, ba dap briew, bad dei na kane ka daw ba ngi kren bha shaphang ka pyrthei jong ki nongthaw nobel (Allen, p.15).

U L.H.Pde u la siat mationg ruh ia ki briew ha ka nobel jong u bad ha kajuh ka por u la pynpeit mat ia ki longdien ba kin long kiba peitngor bad husiar, kum u nongthoh uba tbit ha ka buit-thoh bad buit-thaw u la pynlong ia ka nobel jong u kum ka 'iit khmih' na ka bynta ka imlang sahlhang jong ka pyrthei u khun Khasi Khara. Ka buit-thoh bad buit-thaw ba u pynpaw lyngba kane ka kot ka pynlong ia ki riw pule ban ngam jylliew bad ban wad ia ka jingshisha, ka mynsiem ieid ri bad jaidbynriew bad ka jingthrang ban ioh biang ia ka jinglong synlar ka paw shynna ha ka jingthoh bad ka buit pyndonkam jong u.

Ban dro dur ia ka pyrthei shu thaw u la long shisha u briew uba la trei shibun ki jingtrei, bad da ka jingtrei shitom u la lah shisha ban poi shaduh

ki kliar lum kiba jrong, ka jingthoh jong u lyngba ka buit kam long tang ban wanrah ĩa ka jingsngew tynnat hynrei ka pynpeit mat bad pynriew spah ruh ĩa ka thoh ka pule u khun Khasi.

Da ka jingtbit jong u kum u nongthoh nobel ha ka jingĩadei jong ka buit-thoh bad buit-thaw, shisha u la lah ban buh ryntih ĩa ki jingjia ha ka khana (plot construction), ki tyngshop-puron jong u ki long kum kito ki briew kiba im ba khiih ba ksar ha kane ka pyrthei. Ha ka Weekly Sun, Vol. XII ba u Bah L.H.Pde u jubab kumne: Ki tyngshop-puron ha ka kot jong nga ki long ki briew ki bym pher na kiba ngi ju ĩakynduh man ka sngi. Ha ki jingtnei jong nga kum u ophisar nga la ĩaid lyngba ĩa bun ki jinglong ba khyllah kiba ki briew ki don hynrei ki jinglong kyrpang kim da ĩapher eh ban ĩa phi ne ĩa nga hynrei ki long ki atiar ha ka nobel jong nga (No. 36).

Kumta ha ka jingpeit bad jingĩohi kum ki nongpule, bad haba bishar ĩa ka buit-thoh bad buit-thaw jong u L.H.Pde u la long shisha u shot shan ba biang por bad um jngai eiei na ki rukom pyrkhat jong ki nongthoh ba tbit uba la lah ban pynbiang tarajur, pynshongdor ĩa ka jingthoh jong u, shisien pule ĩa ka khana jong u sngew kumba ngi jngi ha ki puriskam kai, pynban kat nang ngam jylliew ki long pynban ki tyrnem ba khia thew bad u Isbad ba pei bylla ha ki khleiñ shyieng kiba kit jingmut lada pynshong nongrim bha. Kumta ka buit-thoh bad buit-thaw ha ka nobel U Moo-Īong u nongthoh hi u la rah wait lyngngun bad u la long uba khlaiñ ban ktik ĩa ka jingmut jingpyrkhat jong ki nongpule khamtam ha kane ka juk ba mynta.

Ki Thymmei & Par Jingtip:

1. Allen, Walter,: The English Novel. A Short Critical History. Penguin Books, Printed by Watson and Viney Limited, Great Britain. 1982.
2. Butcher, S.H.(Tr.): Aristotle Theory of Poetry and Fine Arts, (Reprinted, 1981),
3. Barnet, Sylvan,: A Short Guide to the Writing about Literature, (London 5th Edition, 1986).
4. Foster, E.M.: Aspects of the Novel. London : Pelican,1972.
5. Hudson, W.H.: An Introduction to the Study of Literature. London: George G. Harrap & Co.,1970.
6. House, Humphrey,: Aridtotle's Poetics. Ludhiana: Kalyani Publishers, 3rd Indian rpt. 1970.
7. North East Sun – The Weekly Sun, Vol.XII, No. 36, April 8, 1989.
8. Pde, L.H.: U Moo – Īong. 1993.
9. Raban, Jonathan,: The Technique of Modern Fiction. 1968.
10. Sten, H.W.: Shaphang Ka Novel , 1989.
11. Shangpliang, J,S.: L.H.Pde As A Novelist. 1988.
12. Warrington, John (trans): Poetics. London:Everyman's Library,1963.
13. Watt, Ian,: The Rise of the Novel: Studies in Defoe. Richardson and Fielding: Penguin Books, Reprinted, 1976.
14. West, Paul: The Modern Novel, (London:Hutchitson University Library, 1967).

9 789388 129077 >

₹ 60/-